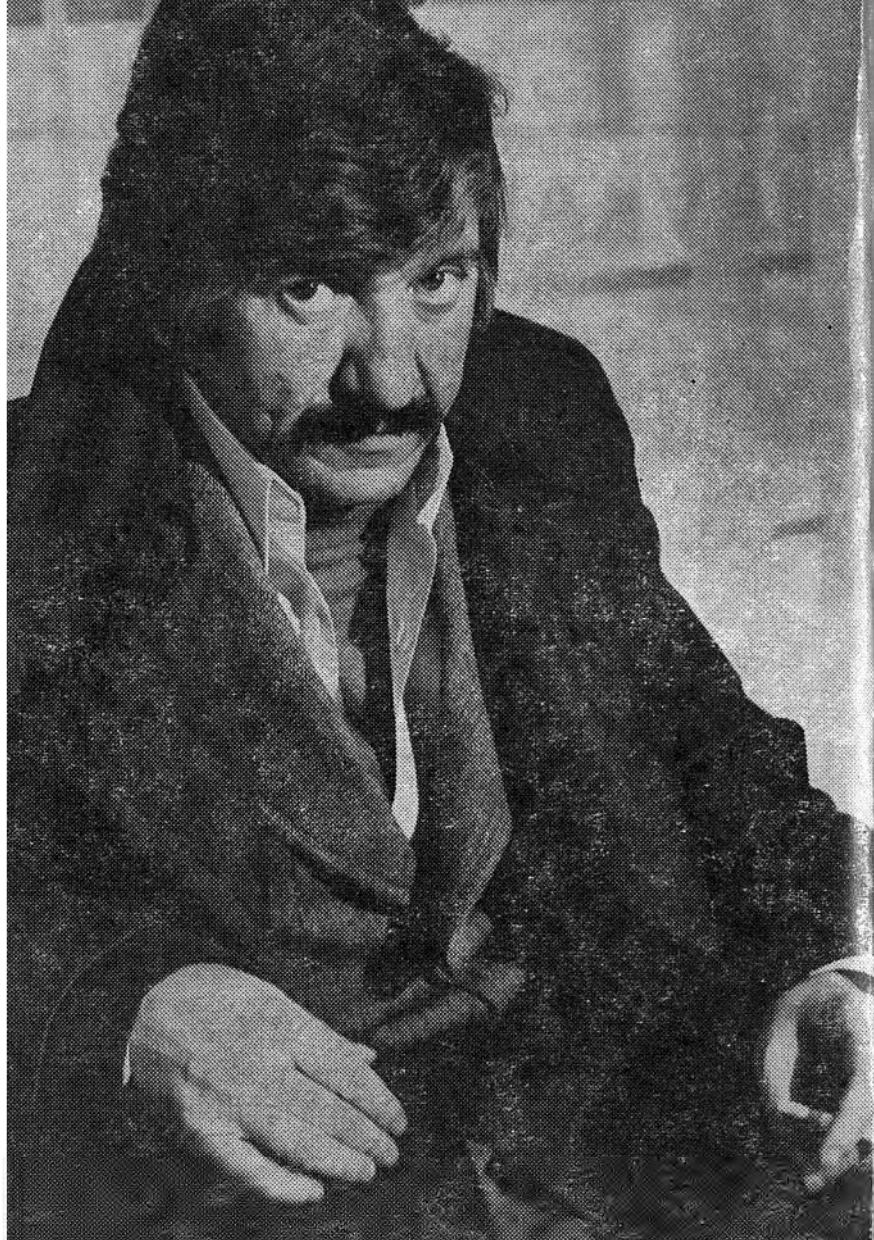

MIRCEA MICU

AVRAM IANCU

DRAMĂ ISTORICĂ ÎN TREI PĂRȚI

EDITURA EMINESCU

Iată o întrebare la care mi-e foarte greu să răspund din mai multe motive. Întii că orice autor are datoria de a-și apăra, pe cât posibil, teritoriul absolut intim al creației, zona inefabilă în care „oficiază” singur și nevăzut de nimeni. Al doilea motiv ar fi acela că nu-mi amintesc pur și simplu „cum” anume am scris piesa pentru faptul că au trecut de atunci peste zece ani. Aș putea inventa că am avut o schemă tactică, sau că am elaborat îndelung subiectul, sau că, în sfârșit, întâi am creionat personajele, apoi conflictul dramaturgic și așa mai departe...

Adevărul este că am scris acest poem dramatic (așa a fost denumit și îmi place să cred că este așa) în trei sau patru zile, direct la mașină, într-o cămărușă sordidă din subsolul unei clădiri aflată pe strada Știrbei Vodă.

Eram la începutul începuturilor și mi se părea că această piesă mă va scoate din anomiat, că va fi o lovitură de... teatru. Mă și vedeam asaltat, solicitat de teatrele din țară, rugat s-o cedez unuia sau altuia pentru premieră absolută! Amintesc încă o dată celor interesați și mai ales mie în primul rînd, că asta se întîmpla în iarna lui 1967 și gîndul de-a scrie o asemenea piesă mă preocupa de vreo doi ani.

Două împrejurări au intervenit decisiv în această întreprindere spontană. Prima a fost invitația făcută de

un vechi prieten și excelent poet și om de cultură, Teohar Mihadaș care o solicita pentru Teatrul Național din Cluj al cărui secretar literar a fost o vreme.

A doua împrejurare (și poate cea decisivă) a fost întâlnirea cu monografia regretatului Silviu Dragomir, zguduitoare restituire biografică a eroului din munți, rod al unor cercetări științifice riguroase îndelungi și plătite cu mari sacrificii.

Măreția și tragismul eroului m-a zguduit și impresionat atât de profund încît pînă astăzi afirm cu hotărîre de nezdruincinat că nu cunosc un personaj mai tragic și îndurerat în istoria lumii. Am scris piesa după ce am citit aproape tot ce s-a scris în legătură cu viața lui Avram Iancu: texte de cercetare istorică și științifică, biografii, corespondență, romane, scenariu de film, poezii, culegeri de folclor, mărturii ale contemporanilor, în afară de piesa lui Lucian Blaga pe care n-am citit-o de teama de-a nu fi „influențat“.

Prima variantă, caldă și entuziastă, am citit-o în familie în fața unui auditoriu heteroclit și neavizat. A doua variantă am citit-o unor colegi de condei al căror nume le trec sub tăcere din anumite motive.

*Un reputat cercetător de artă și cărturar de alea ră
stirpe, Alexandru Alexianu, cel care ne-a dat o strălucită
istorie a costumelor de-a lungul veacurilor, spirit informat
și enciclopedic, om de gust și finețe literară m-a încurajat
instistînd s-o înaintez imediat unui teatru.*

*Am trimis-o unor oameni dintr-un anume for de
specialitate, oameni ale căror nume le-am uitat de bună-
voie, și care n-au catadicsit ani de zile să mă blagoslo-
vească cu vreun răspuns. E adevărat că nici eu nu i-am
întrebat vreodată ce și cum! Nu-i întreb nici acum cînd
aș avea dreptul deoarece știu că n-au ce-mi răspunde și
mi-ar fi jenă de jena lor.*

*Pentru mine important era că scrisesem Avram
Iancu și credeam cu disperare în destinul ei. În fiecare
an așteptam o scrisoare de la vreun teatru, visam seara
premierei, imaginam spectacolul, auzeam aplauzele. îl
vedeam pe Avrămuș trăind și adresîndu-se oamenilor...
Sfîntă naivitate!...*

*Piesa a „zăcut“ ani de zile în sertarele diferitelor
teatre, despre ea mi s-au comunicat păreri suspecte (pen-
tru mine) iute revizuite și chiar renegate după cîțiva ani.*

*Am avut răbdare fiindcă mă simțeam eliberat de
povara responsabilității mele față de zbuciumatul erou.*

Il reinviasem într-un fel și știam că nu e departe ziua când statura lui legendară se va mișca mândră pe scena unui teatru.

Și acest lucru s-a întâmplat după zece ani de așteptare, pe scena Teatrului național clujean al cărui director, Petre Bucșa, moș de origine a înțeles să marcheze cei 150 de ani de la Revoluția pașoptistă cu această dramă istorică. Ii mulțumesc și pe această cale.

Am scris Avram Iancu dintr-o suflare cu un fel de entuziasm fanatic ajungînd să mă contopesc pînă la suferință cu destinul eroului.

Replicile veneau nechemate din adîncul credinței mele de român crescut între moși, moș prin descendență paternă, calitate pe care mi-o revendic cu mîndrie și patimă.

Am vrut să fie un erou al neamului meu împovărat de nevoi, nedreptățit și împilat, dar niciodată subjugat și învins.

Un erou purtîndu-și crucea neamului prin aerul limpede al munților, urcînd cu ea pe scările timpului viu și adevărat.

MIRCEA MICU

Se dedică prietenului meu
MIHAI CÂRCIOG

AVRAM IANCU

DRAMĂ ISTORICĂ ÎN TREI PĂRȚI

PERSONAJELE:

AVRAM IANCU
BUTEANU
DOINAȘUL
DOBRA
AXENTE SEVER
POPA VLĂDUȚIU
PELAGHIA ROȘU
FANI ȘULUȚIU
BĂLCESCU
DRAGOȘ
SOLUL LUI KOSSUTH
HATVANY
OFITERUL
KĂZAR
IMPĂRATUL
HOFFER
KLING
FUNȚIONARUL POLIȚIENESC
PRIMUL MOȚ
AL DOILEA MOȚ
SOLDAȚI UNGURI, MOȚI, POLIȚIȘTI

PARTEA ÎNȚII

Luminiș de pădure îmbrățișat de copaci. În depărtare, pe coama dealurilor domoale, case moțești, mici și cochete ca niște minuscule cetăți de lumină. Aici e locul de tabără al lui Iancu. În stînga scenei, pe un podium simplu, e așezat un jilț bătrînesc, cu spătarul încrustat. În cele două părți, două tunuri, de care se sprijină cîteva tulnice. La deschiderea cortinei, o lumină de început de zi cade pieziș peste trunchiul unui copac doborît, care, ziua, servește ca „lemn de hodină” și pe care Ion Doinașul doarme, sforîind, ca și cum ar dormi într-un... pat cu baldachin. Din dreapta scenei intră Pelaghia Roșu.

PELAGHIA (*oftînd*): Bine c-am ajuns. Vai dă opincile mele! Noroc că-s din porc de doi ani. (*Spre public.*) Mi-o fost cam urit prin codru. Nu de strigoi. De honvezi. Da' las' că aveam sabia la mine. (*Scoate din cingătoare o seceră scurtă.*) Și am mină grea. (*Justificînd.*) O dată a vrut Tudor a' lui Drîmbă să

mă țuce, la joc. I-am dat una cu dosul palmei. Nu prea tare, da' să vede c-o fost el slab de gingii, că odată i-o picat tri dinți. Amu-i știrb. (*Se apropie de jilțul lui Iancu și ia în mână sabia.*) M'tulai, ce coasă! Dac-o aveam la mine, puteau veni zece honvezi, că uite-așa îi tocam... (*Face câteva mișcări prin aer.*) Uite-așa, hăă, măi soro...

DOINAȘUL (*se scoală mirat, la vederea muntelui de femeie*): Ho, boală, că-mi tai cioarecii! (*Pelaghia, la fel de surprinsă, se dă în lături.*) N-ai alinare, muiere, ori ce te-o apucat, dă umbli noaptea în vandră? (*Bănuitor.*) O fi iscoadă!? (*Drastic.*) Dă, iute, parola!

PELAGHIA (*candid*): Ce părolă? Că n-am!

DOINAȘUL: Ridică mîinile și aruncă sabia. (*Pelaghia se execută.*) Așa! (*Se apropie prudent și o percheziționează, cu exces de zel.*)

PELAGHIA (*se întoarce, infuriată, și-i smulge pistolul din mână*): Ce mă prinzi, mă, de țîțe? Ce-s nevestă-ta? Rușina-te-ar Cel de sus!

DOINAȘUL (*speriat*): Alină-te muiere, nu te juca cu răvolvărul...

PELAGHIA (*nedumerită*): Ce răzolvăr?... Ce tot boscorodești?

DOINAȘUL: Acela din mînă...

PELAGHIA (*cu dispreț*): Pipa asta... Păi, cu asta, chiar dacă te mirui o țîră, tot nu mori. (*Deductiv.*) Amețești. Na-ți, mă, pipa!

DOINAȘUL (*păstrînd distanță*): Ce cauți, muiere, noaptea în codru?

- PELAGHIA : Am venit la Iancu.
- DOINAȘUL (*fluieră*) : Îl cunoști, ai avut vorbe cu el ?
- PELAGHIA : Ba !
- DOINAȘUL (*ironic*) : Ți-o zis el să vii, în crucea nopții, pă vedere ?
- PELAGHIA (*enervată de interogatoriu*) : Ba !
- DOINAȘUL (*exasperat*) : No, că i-oi fi drăguță...
- PELAGHIA (*jignită*) : Gura, țoală, că amuș' te plesnesc.
- DOINAȘUL (*schimbînd tactica, cu toată politețea de care e în stare*) : Apoi, atuncea, dară, mă rog, cu ce treburi, doamnă ?
- PELAGHIA (*franc*) : Doamnă-i mă-ta. Io mi-s Pelaghia Roșu, moață și șef păstă muieri. Am venit să ne înscriem pîntru bătaie. Dacă mi-o primi, miine vin cu toată ceata.
- DOINAȘUL (*aparte*) : No, că numa' asta ne mai lipsea.
- PELAGHIA : Ce-ai zis... ?
- DOINAȘUL : Zic că acuș' trebuie să pice Iancu. Mă duc să-i spun. (*Mîndru.*) Io mi-s aghiotantul lui !
- PELAGHIA (*impresionată*) : Ghiotant... ? Îi fi, că ești ocoș... (*Doinașul dă să iasă.*) Don' ghiotant ! Spune-mi, îi mîndru, Crăișorul ?
- DOINAȘUL : Ca soarele !
- PELAGHIA : Îi înalt ?
- DOINAȘUL : Ca bradul !
- PELAGHIA : Îi viteaz ?
- DOINAȘUL : Ca vulturul !

PELAGHIA : Dreptu-i, că nu-l atinge numa' glonțul de argint ?

DOINAȘUL : Nici cel de aur, muiere ! Îi sfint !

PELAGHIA : Doamne, ține-l (*Cochet.*) Da'... câți ani are ?

DOINAȘUL : Ce, ai venit în peșit... ? Îi afla, la timpul nimerit. Amu', meri și te schimbă. Îți dăm țoale dă căpitan.

PELAGHIA : Cum adică, căpitan ?

DOINAȘUL : Păi, șef păstă muieri, cum zici...

PELAGHIA : Apoi, atunci sînt căpitan. Gata...

DOINAȘUL : Căpitan cu poale. Te-mbrăcăm bărbătește. (*Spre culise.*) Mă, Dirită !

UN MOȚ : Poruncă, mă !

DOINAȘUL : Du-o pe nana și fă-o căpitan. Ai grijă să nu-i pui glonț în țeavă, că te găurește.

(*Les amindoi, din stînga intră, gînditor, Iancu. Se oprește în mijlocul scenei și privește în zare.*) Avrămuț ! Așa de dimineată... ?

IANCU : N-am somn, Ioane. Își adună cloșca puii pe cîmpul cerului, și somnul nu vine. Moare de atîta cîntec pasărea pe creangă, și somnul nu vine. Se topește luna în fîntîni și rămîne singură steaua de ziuă, și somnul nu vine.

DOINAȘUL : Ba, că io dorm. Mă trage pămîntul. Cum pun capul pă ceva, simt că mă ia cu muzică și gata. Azi-noapte, numa', m-o spăriat o arătare.

IANCU : Ce arătare ?

DOINAȘUL : O muiere cam bolundă. Zice că-i căpitan păstă femeii și vrea să te vadă. Nu vine singură. Are regimentul ei dă muierii.

IANCU : Cum arată ?

DOINAȘUL : Îi cît un deal. Are niște pumni dă poate bate pari cu ei. Și niște... Știi, am percheziționat-o...

IANCU : Cum o cheamă ?

DOINAȘUL : Are un nume șod : Pelaghia... Auzi, colo... Pelaghia Roșu.

IANCU : Să vină, Ioane. Moața îi vitează și știe să se bată. Am nevoie de oameni.

DOINAȘUL : Avrămuț, am vrut să te întreb : ce crezi tu, pînă la urmă ni s-o face și nouă dreptate ?

IANCU : Dreptatea ne-o facem noi, Ioane. Cred în biruința noastră, ca în soarele cel ce acum răsare.

AXENTE SEVER (*intră, cu vestmintele rupte*) : Nu mai pot, Avrămuț. Nu mai pot. Se strînge inima în mine. Iască se face.

IANCU (*incrunțat*) : Ce este, Severe ?

AXENTE : Umblă după dări, mai rău ca pe vremea grofilor. La Mihalt, ieri, or făcut un măcel. Nu pun eu mîna pe Csany ? Îi îmbrăcat în sînge de moț. De sus și pînă jos.

IANCU : Oare, Kossuth știe de toate astea ?

DOINAȘUL : Cum să nu știe, că doar el îi șeful cel mare...

IANCU : Nu face bine că ne ațiță. Moțul nu iartă. Prietenia cu noi i-ar fi de mare folos... Arieșul

curge turbure. E amestecat cu aur și cu sînge...
Cu sînge... (*Infrînîndu-și furia.*) Ce zice căpi-
tanul austriac ?

AXENTE : Ce să zică ? Vorbe. I-am spus că noi
nu sîntem nici cu ei, nici cu ungurii. Noi
vrem dreptatea noastră. Dă vorbe ne-am sătu-
rat.

DOINAȘUL : Gura vorbește, inima tănuiește..

IANCU : Cu Buteanu ai vorbit ?

AXENTE : E la Abrud, cu ceata. Zice : cît am stat
noi la Blaj, la adunare, fișcalii umblau prin
sate după dir. Și se mai miră Kossuth de ce
ne-am sculat.

IANCU : Da' Popa Vlăduțiu ?

AXENTE : Lingă Cîmpeni. Se bate ca un... drac.
N-am mai văzut așa popă.

IANCU : Ioane, să sune pentru sfat... Adu și pe
Pelaghia, s-o vedem. (*Doinașul iese. Se aud
tulnicile sunînd. Extaziat.*) Auzi, vuiesc munții
și cîntă. Tremură frunza fagului și se scoală
morții din morminte. Inima moțului se face
floare și piatra învie sub pași... Severe, mi-am
botezat armata... „Auraria gemina“, legiunea
de aur. Armata mea de suflete curate și mîn-
dre... (*Intră Pelaghia Roșu și Ion Doinașul.*)
Noroc și pace, căpitane.

PELAGHIA : Mulți ani, și Domnul te țină !

IANCU : No, spune, care-i năcazul ?

DOINAȘUL (*mucalit*) : O vinit în șpațir, la bătaie...

- PELAGHIA (*ii dă pușca*) : Fleanca, și ține bîta asta, că mă incurcă. Io mi-s Pelaghia Roșu din Vidruța și am venit cu 50 dă muieri, la bătaie !
- IANCU (*mirat*) : Da' ce-or zice bărbații voștri ?
- PELAGHIA (*cochetă*) : N-avem bărbați... Sintem numa' fete și... vădane.
- DOINAȘUL (*sincer*) : Maică Precistă, aici să fii căpitan...
- AXENTE (*cu intenție*) : Iancule, nu te incurca cu muierile.
- IANCU (*prinzînd jocul*) : Mă tem că nu faceți față...
- DOINAȘUL (*echivoc*) : Asta face față și la... (*Pelaghia face un pas spre el.*) Ho, vădano, c-am șuguit.
- AXENTE : Pușca nu-i lingură.
- PELAGHIA : Tu, ce te bagi... ? Dacă ești așa viteaz, hai la luptă dreaptă. (*Iși suflecă mînele.*)
- IANCU : Axente, ți-ai găsit nașul ? Încerați-vă în bite.
- (Ion le dă cite un baston, pe care cei doi le încrucîșează, cu mîinile deasupra capului. După cedări reciproce, rămîn în neclintire, pe verticală, ca două statui cu brațele ridicate.)*
- DOINAȘUL : Asta nu-i muiere...
- IANCU (*amuzat*) : Hai și noi, Pelaghia...
- PELAGHIA : Nu ! Cu dumneata, nu... Dumneata ești sfînt... Ești Craiul nostru...
- DOINAȘUL : Vorbește mai frumos ca popa...
- IANCU : Du-te, moață, și adună-ți suratele. Te primim cu dragă inimă, Ioane, o însoțești prin pădure...

DOINAȘUL (*vădit speriat*): Siiingur... ?

PELAGHIA (*îl apucă de mână și-l trage spre ieșire*): Hai, mă, ghiotantule, că nu-ți fac nimic.
(*Ies.*)

IANCU : Ce zici, Axente, de moață?... Tare ca stînca... Ți-a scos puterea.

AXENTE : E vitează și are mușchi de fier. Credeam că mă dovedește.

IANCU (*mergînd spre fundul scenei*) : Severe, vezi bradul acela de pe coastă?... Așa e și neamul nostru... E de cînd lumea acolo. Îl clatină furtuna și-i rupe crengile. Bruma îi spală rănile, iarna i le închide. Vine primăvara și dă alte crengi. Are rădăcini adînci. Pînă în inima pămîntului.

AXENTE : Nu-l înconvoaie vîntul !

IANCU : Furtuna nu-l smulge !

AXENTE : Trăsnetul îl ocolește !

UN MOȚ (*intră*) : O venit trimisul lui Kossuth. Ce facem cu el ?

AXENTE : I-aș face eu...

IANCU : Să intre. (*Se îndreaptă spre jilț și se așază. Axente și moșul se retrag.*)

SOLUL (*intră, cu escorta*) : Sînt trimisul lui Kossuth, căpitan Ianoși, fost feișpan al Debreținului, cavaler de Csaba și...

IANCU (*tăios*) : Iancu Avram. Moț și român din Vidra. Te ascult.

SOLUL (*derutat, mecanic*) : Vă somăm să depuneți armele și să vă supuneți, că altfel...

IANCU (*calm*) : Cui să ne supunem ?

- SOLUL : Lui Kossuth Lajos și Guvernului țării.
- IANCU : Care țară ?
- SOLUL : Hungaria !
- IANCU : Eu sînt român și am țara mea.
- SOLUL : Țara voastră e Hungaria. A voastră și a noastră.
- IANCU : Ce căutați, atunci, aici ?
- SOLUL : V-au amăgit austriecii, cu promisiunile lor...
- IANCU : Pe noi nu ne-a amăgit nimeni. Nu ne-am sculat la îndemnul nimănui. Setea de dreptate ne-a sculat.
- SOLUL : Și Kossuth luptă pentru libertate și dreptate.
- IANCU : Noi n-am văzut asta. Ce ne-a dat nouă revoluția lui, în care am crezut... ? Ce-am cîștigat, că nu mai sînt grofii la putere ? Tot supuși înseamnă că sîntem.
- SOLUL : Sînteți supușii statului maghiar.
- IANCU (*grav*) : Țara aceasta stă pe umerii lui Decebal și ai lui Ștefan. Sîntem români, căpitane, și vrem să avem țara noastră.
- SOLUL : N-am venit să discut despre asta. Vă aduc la cunoștință textul adresat românilor. Pofțiți... (*li întinde foaia.*)
- IANCU (*nu schițează nici un gest*) : Nu știu să citească ungurește.
- SOLUL : Ați învățat la Cluj limba țării.
- IANCU : Am uitat-o. Limba țării mele este cea învățată de la mama.

SOLUL (*ofensat*): Atunci, ascultați : „Pe Dumnezeu din ceruri, care apără dreptatea, capetele vinovaților vor suferi severitatea neînduplecată a legii. Viteaza noastră armată, care a împrăștiat de curînd o hoardă de trădători și tîlhari, va porni împotriva voastră, și atunci vai de orice tulburant, de trei ori vai de toți instigatorii. Ar fi fost mai bine să nu vă fi născut, deoarece nimeni nu va avea parte de milă și indulgență. Dar, și pînă atunci, s-a dat ordin poporului maghiar să măture *gunoiul ingrat* care se răscoală...”

IANCU (*se ridică brusc*): Destul! Ești sol și te respect. Dar, dacă ne mai aduci o singură jig-nire, voi fi nevoit să te omor !

SOLUL : Pot ști care e răspunsul dumneavoastră ?

IANCU : De ce aprindeți satele și ucideți oameni nevinovați ?

SOLUL : Minciuni !

IANCU : Morți la Mihalt, morți la Cîmpeni, sate arse din temelii...

SOLUL : Zvonuri !

IANCU : Axente !

AXENTE (*intră*): Cu ochii mei am văzut... În brațele mele au murit.

SOLUL : Kossuth cere supunere și ascultare. Cine se răzvrătește ne este dușman.

IANCU : Nu noi ne-am răzvrătit împotriva voastră. Voi ne-ați răzvrătit. Am crezut în dorul de libertate al lui Kossuth.

SOLUL : Kossuth vrea libertate.

IANCU : De aceea omoară oameni ? Curge sînge de moț. E sîngele meu...

SOLUL : Domnule Iancu, n-am timp de pierdut. Acum, fiecare minut este prețios. Vreți să ne onorați cu un răspuns...

IANCU (*grav*) : Du celor ce te-au trimis răspunsul. Noi ne-am sculat pentru dreptatea noastră. Vrem libertate și recunoaștere. N-avem nimic cu poporul ungur. Sînt săraci și oameni ca și noi. (*Trist.*) Nu armele ar trebui să hotărască între noi. Dar ați vrut-o. Unde sînt libertățile promise de revoluție... ?

SOLUL (*evaziv*) : Vor veni...

IANCU : Știm. Am văzut armata lui Hatvany urcînd spre munți. Dar să știi că sîntem gata să-i așteptăm. Și-i vom învinge, căpitane.

SOLUL : Astea sînt măsuri de prevedere.

IANCU : Spune-i lui Kossuth că libertatea e sfîntă și nu poate fi înecată în sînge. El știe asta. Și mai spune-i că, fiind alesul poporului maghiar și fiul lui, să nu-și facă de rîs nația. Are un popor viteaz. Dar și poporul meu este, căpitane. Este mai viteaz, pentru că este al meu și eu sînt zidit de viu în durerile lui.

SOLUL : Este ultimul dumnoavoastră cuvînt... ?

IANCU : Nu ultimul. Mai e vreme...

(*Solul se retrage.*)

AXENTE : Cum rabzi jîgnirile lor... ?

IANCU : Severe. Kossuth nu înseamnă Ungaria. Am crezut că el va înțelege... Deșertăciune...

AXENTE : Până vin ceilalți la sfat, mă duc să mă
hodonesc. M-a rupt calul. (*Iese.*)

(*Iancu se așază în jilț, cu capul în mâini, gin-
dător.*)

DOINAȘUL (*intră, monologînd spre public*) : Pof-
țiți, intrați. Maică Precistă, ce noroc am și io,
în lumea asta. Însoțitor de muieri. Numa' că
cealaltă... Pelaghia... Vădana... Uite-așa niște
brațe avea, și niște butuci de picioare...

FANI : Ce căuta aici... ?

DOINAȘUL (*mucalit*) : O venit pă vedere la Avră-
muț. (*Iese.*)

(*Fani se apropie de jilțul lui Iancu și-l mîn-
gîie de departe, cu mina în aer.*)

IANCU (*ridicînd brusc capul*) : Mi-a dat o frunză
veste că ai venit și se înmiresmase de cu
ziuă aerul a busuioc.

FANI : Ce-ți face vădana... ?

IANCU : Care vădană ?

FANI (*imitînd*) : Acea, cu niște brațee... și niște
picioaree...

IANCU (*realizînd*) : Pelaghia?... Pelaghia nu-i fe-
meie. E bărbat. Ce, bărbat ? Face cît zece băr-
bați. E căpitan de ceată.

FANI (*cu entuziasm*) : Primește-mă și pe mine în
ceata ta, să-ți fiu aghiotant...

IANCU : Postul e ocupat. (*Spre culise.*) Dar o să-l
dau pe Ion în seama Pelaghiei.

DOINAȘUL (*din culise*): Ferească sfântul ! Mai bine îmi termin zilele.

(*Cei doi rid.*)

FANI (*duios*): Mi-o fost tare, tare dor de tine, Avrămuț.

IANCU : Cît de tare ?

FANI : Ca prîvighetorii, de lună. Știi, azinoapte te-am visat. Se făcea că urcai dealul Abru-dului și cerul se întunecase. Te-am strigat să te întorci, dar tu nu auzai. Atunci, s-a pornit furtuna... Și buciureau moșii a dor după tine, și tu nu auzai. Urcai dealul și purtai ceva mare și greu în spate. Ceva mare și greu...

IANCU (*intrigat și amuzat*) : Și ce purtam în spate, porumbel de codru ? Poate, pe tine ?

FANI (*straniu*) : O cruce, Avrămuț. O cruce mare și neagră...

IANCU (*posomorît*) : Crucea neamului meu. Gîndurile și sufletul lui mă apasă.

FANI : Și te-am strigat, și buciureau moșii a dor după tine, dar tu urcai, urcai și... te-ai topit în cer.

IANCU : Toți ne topim în cer. Fiecare cu crucea lui. (*Schimbă vorba.*) Ce vești, de la Cîmpeni ? Ce face Buteanu ?

FANI : M-a trimis să te vestesc că vine în urma mea, cu Dragoș.

IANCU : Care Dragoș ?

FANI : Deputatul de Bihor. Zice că are ordin de la Kossuth să vorbească cu tine, pentru împăcare și supunere. Doamne, dacă s-ar termina odată ! Vorbește cu el, Avrămuț. Ajungeți la învoială. Să nu mai ardă noaptea flăcările și să nu ne mai strice somnul. Să fiu cu tine, Avrămuț. Să avem și noi casa noastră.

IANCU : O casă de lemn de brad. Sub poale de codru.

FANI : Și o grădiniță de flori, în care să cresc nopticoase.

IANCU : Va fi și asta, odată...

FANI : Să-ți fac un crăișor.

IANCU (*brusc, schimbat*) : Ce zice Buteanu de misiunea lui Dragoș ?

FANI : Îl aduce aici, să vă sfătuiți cum e mai bine.

IANCU (*aparte*) : Să fie adevărat ? Ce gânduri are Kossuth ? (*Spre culise.*) Ioane, să buciume încă o dată, pentru sfat. (*Se aud buciumele.*) Acum te du, porumbel de codru, și du nădejdea cu tine.

FANI : Avrămuț, fii blînd. Să avem și noi viața noastră.

IANCU : Vom avea-o... Uite, îți jur pe crucea ce-ai visat-o c-o port în spate.

FANI : Crucea mea ești tu. Și nădejdea mea, toată.

(*Iși dau mîinile.*)

DOBRA (*intră*) : Noroc, Iancule. Am intrat la ceas oprit ?

IANCU (*stînjenit*) : Nu. N-am opreliști pentru prieteni. Domnișoara Fani a venit să-mi aducă vestea despre Dragoș.

DOBRA : Și, ca s-o pricepi mai bine, te ținea de mîină.

IANCU : Dobra, nu-mi place șaga cînd nu-și are rostul. (*Către Fani.*) Spune-i tatălui tău sănătate. Am să te caut curînd.

DOBRA : Ce veste ai dat prin glas de bucium ?

IANCU : Veste de pace. Kossuth ne propune armistițiu.

DOBRA : Nu te încrede în vulpe.

IANCU : Vom chibzui și vom vedea cum e bine.

(*Intră Doinașul și Popa Vlăduțiu.*)

DOINAȘUL : Îl adusei și pe Sfinția-Sa. Zice să-i dai un bărbir și ceva (*face semnul deșertării sticlei*) apă sfințită.

POPA : Gura, păcătosule !

DOINAȘUL : Gura păcătosului adevăr grăiește. Am auzit că te-ai luat la trîntă cu vādana și țî-rupt... crucea ?

POPA : Doamne, iartă-mă, că mă-mpingi la păcat... Cînd țî-oi da o cruce, te vede satana.

DOINAȘUL (*măimuuțărînd*) : Doamne, iartă-mă... Uite-așa face și cînd se bate. Cu crucea în stînga, cu sabia în dreapta, zice iute „Doamne, iartă-mă“ și, apoi, dă-i, frate. Noroc că nu-i vine să zică „Crezu“, că, pînă l-ar da gata, s-ar găsi vreun honved să-l taie.

POPA (*blînd*) : Iancule, spune-i ăstua să tacă, că amuș' îl trimit în cetele sfinților, unde dreptii se hodinesc.

DOINAȘUL (*țircovnicește*) : Aleluiaaa ! (*Iese.*)

AXENTE (*intră*) : Am auzit vestea. Noroc, Popo !

POPA (*morocănos*) : Domnul te miluie !

AXENTE : Zic, să-l lăsăm să vorbească. Să spună tot ce vrea și mai ales ce nu vrea.

DOBRA (*întunecat*) : Să nu ne încredem în vulpe.

POPA : Duhul blîndeții să ne lumineze mintea.

IANCU : Dacă are hîrtie oficială și e de bună-credință, vom vorbi. Dacă nu... Domnul cu ei.

DOINAȘUL (*intră pe replică*) : ...Domnul dracu'. Iar a venit muierea, Pelaghia. Zice că are treabă la sfat.

DOBRA : Ce muiere ?

IANCU : Unde-i ?

DOINAȘUL : Amuș' se scaldă. Zice că nu se poate prazanta la sfat așa... jėjoasă. I-am găsit un butoi pe măsură.

AXENTE : Du-te și spal-o pă spate.

DOINAȘUL : S-o spele Popa.

POPA : Despre ce muiere îi vorba ?

AXENTE : Îi vedea imediat. Nu prea seamănă cu o sfință.

BUTEANU (*intră*) : Noroc. Sănătate, Avrame. L-am adus pe Dragoș.

IANCU : Îmi pare bine că te văd. Ce faci, frate ?

BUTEANU : Am venit să ne sfătuim. Kossuth ne propune o joncțiune de trupe.

DOBRA : Domnule Buteanu, să nu fie cu supărare.

Vorbește mai pă înțelesul nostru.

IANCU : Adică, o unire de forțe.

AXENTE (*violent*) : Niciodată !

POPA (*blînd*) : Nu te repezi, fiule. Să judecăm.

Dacă își va respecta cele făgăduite...

DOBRA : Am spus să nu ne încredem în vulpe.

BUTEANU : Totul depinde de măsura în care Dragoș are propuneri scrise de la Kossuth. Și aceste propuneri să ne fie garantate.

IANCU : Ce zic Bărnuțiu și cei din Comitet ?

BUTEANU : Chestiunea e de moment. Acum nu e vreme de diplomație. Va trebui să fim cu ochii în patru. Iancule, poporul nu trebuie mințit niciodată.

IANCU : Ce fel de om e acest Dragoș... ?

BUTEANU : Pare de bună-credință. Are salvconduct de la Kossuth. Ne asigură că, pe timpul tratativelor, luptele vor înceta. Zic să-l ascultăm.

DOBRA : Să-l ascultăm, dacă vrei, dar eu nu-i dau crezare.

IANCU : Să vină Dragoș.

(Iancu se așază în jilț, ceilalți în jur, în diferite poziții. Intră Doinașul, Dragoș și Pelaghia Roșu.)

DRAGOȘ (*uimit de tinerețea lui Iancu și de simplitatea cu care este primit*) : Salut vitejilor din munți și Crăișorului. Vin cu solie de pace și înțelegere.

IANCU : Cine te-a trimis ?
DRAGOȘ : Președintele Kossuth !
IANCU : În numele cui ?
DRAGOȘ : În numele Guvernului.
BUTEANU : Cu cine ai mai vorbit ?
DRAGOȘ : Numai cu Kossuth. Zicea că trebuie păstrat secretul.
IANCU (*bănuitor*) : Secretul... ?
DOBRA (*tăios*) : Ești român ?
DRAGOȘ : Din tată-n fiu !
POPA : Ești creștin, fiule ?
DRAGOȘ : Botezat, Sfinția-Ta, botezat...
DOINAȘUL : Spune „Crezul“ !
DRAGOȘ (*se execută*) : „Cred într-unul Dumnezeu, Tatăl atotștiitorul, făcătorul...“
IANCU : Destul. Să auzim propunerile.
DRAGOȘ (*cu o mică emfază*) : Președintele vă cere să depuneți armele și să vă întoarceți la patria-mamă. (*Căpitani schimbă priviri.*) Căpeteniile răsculate vor fi libere. Se vor discuta drepturile și se vor rezolva cererile. Pe timpul tratativelor, luptele încetează. Chiar eu am vorbit cu maiorul Hatvany, care m-a asigurat că...
BUTEANU : I-ai spus lui Hatvany că vii aici ?
DRAGOȘ : Da. Știe că ne întâlnim aici.
IANCU : Pelaghia, du-te și întărește străjile.

(*Pelaghia iese.*)

BUTEANU : De ce nu amintește, Kossuth nimic de pământurile noastre, de dreptul nostru, ca

națiune a Imperiului, de pădurile pentru care ne judecăm ?

DRAGOȘ : Asta veți discuta după depunerea armelor. Eu atita știu.

IANCU : Veți discuta... Adică noi, românii. Dumneata ce ai să faci ?

DOBRA : Dacă ești român și simți românește, cum poți să ceri să depunem armele, când știi că Hatvany e la doi pași de noi ?

DRAGOȘ : Hatvany nu-l va compromite pe Kossuth.

IANCU : De ce nu ți-a dat Kossuth o scrisoare din care să se vadă lămurit ce dorește ?

DRAGOȘ : Am salveonduct...

BUTEANU : Salveonductul îți apără viața ta și atit. Noi înțelegem să ducem tratative pe baza unor hirtii oficiale. Știi prea bine, deputatul Dragoș, că în Parlament s-a pus chestiunea românilor din munți. Ca reprezentant al națiunii la Budapesta, știi că promisiunile făcute au rămas pe hirtie.

DRAGOȘ : Kossuth nu vrea nimic scris, de teama austrieilor.

IANCU : Vorbe ! Simple vorbe. Ni-s pline buzunarele de vorbe. Vint !... Nu ne mai încredem.

DRAGOȘ : Dar dacă Kossuth face o pace separată cu austrieicii ?

BUTEANU : Asta e treaba lui. Noi luptăm pentru drepturile poporului român. Kossuth ni le-a promis și nu s-a ținut de cuvint. Acum, ni le

promite Împăratul. Dar noi nu așteptăm milă.
Drepturile noastre sînt sfinte.

DRAGOȘ : Vi le garantează Kossuth. Din ordinul
lui am venit aici.

DOBRA (*violent*) : Din ordinul lui au fost tăiați
moșii, știi asta ?

DRAGOȘ : Kossuth s-a sculat pentru binele po-
porului.

AXENTE : Pentru binele poporului său. Pe noi, tot
cu cereri la Împărat ne-a lăsat.

DRAGOȘ : Kossuth este un om de onoare.

DOINAȘUL : Amu' spun io ce fac pă onoarea lui.

DOBRA : Ești un trădător ! Iancule, să-i facem
sama.

IANCU : Dobra, nu te apride. (*Către Buteanu.*)
Frate, ce-ar fi să-l punem să glăsuiască mo-
șilor ?

BUTEANU : Ar fi sfirșitul lui... Ce le poate ga-
ranta... ? Moșii nu mai pot fi amăgiți...

DRAGOȘ : Nu veți fi amăgiți. Pun cheazășie viața
mea.

DOBRA : Viața ta ? Cea care e subțire ca ața ?

IANCU : Frate Buteanule, te du, rogu-te, la Abrud
și la Cîmpeni. Află ce zice Bărnuțiu. Și, dacă-i
p-așa, adună și oamenii.

BUTEANU (*are o clipă de ezitare*) : Știi, vroiam să
ne mai sfătuim. Dar, dacă-i musai...

DOBRA : Mă duc, io, Iancule !

IANCU : Nu, să meargă Buteanu. Tu ești prea
aprins. Du-te, frate, și pronia cerească să-ți
lumineze calea. (*Buteanu iese. Iancu merge*)

spre fundul scenei și ascultă încordat zgomo-tele pădurii.) Deputatul Dragoș ! Ești român și simți românește. Spune-mi, crezi cu adevărat în intențiile de pace ale lui Kossuth ?

DRAGOȘ : Da, cred. Este un om de onoare.

IANCU : Hatvany nu-și va călca cuvântul, venind să ne atace prin surprindere, aici ?

DRAGOȘ : Nu. Nu va veni. Am asigurări.

IANCU : Știi ce te așteaptă, dacă toate acestea nu vor fi respectate ?

DRAGOȘ : Știu, și cer să vă încredeți în spusele mele.

(Se aud împușcături din ce în ce mai apropiate. Iancu și tribunii se ridică, gata de luptă.)

IANCU : Ce-i asta ? Cine trage ?

DOBRA (*scofînd sabia, se repede la Dragoș*) : Vin-
dutele ! Ți-a sunat ceasul !

IANCU : Dobra, lasă-l. (*Se apropie, mut și amenințător, de Dragoș.*) Ai să plătești asta, deputa-
tule Dragoș !

PELAGHIA (*intră, rotînd sabia deasupra capului*) :
Vin honvezii ! E și Hatvany cu ei.

(Iancu îl țintuiește pe Dragoș.)

DRAGOȘ (*căzînd în genunchi*) : Jur pe Dumne-
zeul din cer... pe sînul mamei mele...

*(Iancu și ceilalți se pregătesc de luptă. Intră
primii dușmani. Se produce o mică busculadă.
Iancu și ai lui bat în retragere.)*

IANCU : Spuneți-i lui Hatvany c-o să ne întorcem
cît mai degrabă. Dihorul n-are ce căuta în
cuibul vulturului !

DRAGOȘ (*încearcă să oprească urmărirea*) : Stați,
sînt trimisul lui Kossuth, am salvconduc, am
salvconduc...

HATVANY (*cu sabia scoasă, înfuriat*) : Nu mai boci
ca o muiere. Unde-i șarpele ?

DRAGOȘ : Ai stricat totul. Și ți-ai dat cuvîntul
de ostaș că...

HATVANY (*cu dispreț*) : Cuvîntul de ostaș... În
fața cui ? În fața acestor netrebnici, a acestor
sălbatici, pe care am să-i zdrobesc fără milă.
Așa cum se zdrobesc strugurii.

DRAGOȘ : Dacă va afla Kossuth, vei fi pedepsit.

HATVANY : Am avut grijă să afle. (*Pauză.*) Bar-
barii își trimit și muierele la bătaie. E cît un
munte ! Ce zici de o asemenea ibovnică ?
Scoate trei rînduri de sudoare de pe tine !

(*Pe replică intră Buteanu, legat.*)

BUTEANU : N-aș da o asemenea muiere pe zece
ca tine.

HATVANY : A... domnul avocat Buteanu... *Rara
avis.* Ai gură largă, fișcalule. S-ar putea să
ți-o astupăm cu pămînt.

BUTEANU : Îl voi primi ca pe o pîine. E pămîntul
țării mele.

HATVANY : Ești viteaz. Îmi place. Tot așa să fii
și cînd vei atîrna în ștreang. (*Se apropie.*) Bu-
teanule, te întreb, ești om cu școală : de ce

nu vă supuneți, de ce vă lăsați amăgiți de austrieci ?

BUTEANU : Dacă n-aș avea miinile legate, ți-aș arăta de ce. Am auzit că, după mamă, ești român din Banat. Inima mea plînge pentru tine. Dar îți voi spune. Noi nu ne-am lăsat amăgiți de nimeni. Vrem dreptul de națiune liberă.

HATVANY : Și cine e de vină pentru toate astea ?

BUTEANU : Cine a dat foc caselor și a omorît oameni nevinovați...

HATVANY : E război !

BUTEANU : Noi nu v-am declarat război. Ne-am sculat să ne apărăm pămîntul.

HATVANY : Care pămînt ?

BUTEANU : Pămîntul care te ține pe spatele lui și te hrănește cu pîine și cu aur.

HATVANY : Destul ! Pe Dumnezeuul meu, că voi termina cu această bandă de hoți.

BUTEANU : Hoți sînt cei care ne fură nouă averile și aurul.

UN HONVED : Domnule maior, raportez : Iancu se îndreaptă spre tabără, cu o ceată numeroasă. Nu le-am putut ține piept.

BUTEANU : Ei, domnule ofițer, acum să-ți arăți vitejia... Hai, așteaptă-l aici... Să-l vezi la față pe Crăișor.

HATVANY : Taci !

BUTEANU : Să-ți spună el ce dor îi scurmă inima și-i spulberă nopțile. Să te uiți în lumina ochilor lui albaștri.

HATVANY : Taci, am zis ! *(Scoate pistolul.)*

BUTEANU : Trage, cîine... Nu-mi pasă, brazii mă vor culca pe cetina lor. *(Se întoarce spre fundul scenei.)*

HATVANY : Stai ! Unde te duci ?

BUTEANU *(fără să se întoarcă)* : Mă duc să-i văd venind.

HATVANY : Stai, am zis ! *(Trage.)*

BUTEANU *(se întoarce și vine încet spre el, privind-l fix)* : Și gura ta a supt lapte românesc...

HATVANY : Nici un pas... Taci ! Taci ! *(Descarcă pistolul.)* Sunați retragerea...

(Iese din scenă, pe cînd Buteanu se tirăște spre afetul tunului și cade, mort. Intră Iancu, Dobra, Sever, Popa, Pelaghia, Doinașul.)

IANCU *(se oprește, la vederea cadavrului. Rămîne așa, impietrit)* : Binecuvîntează, părinte !

POPA : „Tatăl nostru, carele ești în ceruri...”

(Psalmodiază în șoaptă, odată cu ceilalți.)

(Iancu, Dobra, Sever, Pelaghia, Doinașul îl iau pe umeri și-l scot din scenă.)

Cortina

PARTEA A DOUA

Același decor, foarte puțin schimbat. În depărtare, se zăresc focuri de tabără, corturi improvizate. E o noapte albastră și limpede. Sus, luna, roșie ca o rană, arămește pădurea.

Pelaghia Roșu stă ghemuită la picioarele unui copac. Intră Iancu, trist, gânditor.

IANCU (*monologînd*) : Ce noapte... Îngheață frunza de atîta liniște. Nici nu poți dormi. Gîndurile vin, viclenele, dau năvală. Și luna asta, care-mi picură lumina în sînge... (*Iși dă seama că e cineva de față.*) E cineva aici ?

PELAGHIA : Eu sînt, Crăișorul...

IANCU (*duios*) : Pelaghia... Ce cauți aici, în puterea nopții ?

PELAGHIA : Am venit așa, în trecere... E lună, plină și bătrînii zic că în asemenea nopți și se arată soarta. Da' io nu cred. Pe mine, cine să mă iubească ? Că-s cît un bărbat.

IANCU : Dar tu, Pelaghia, nu iubești pe nimeni ?

Nu ți-o căzut drag nici un voinic... ?

PELAGHIA (*schimbă vorba*) : Și cum cîntă pasărea, afurisita ! Are argint în gușă.

IANCU : Vrei să-ți ghicesc în stele ?

PELAGHIA : Io n-am stea.

IANCU : Fiecare om are o stea. Ciți oameni pe pămînt, atîtea stele în cer. Uite-o și pe a ta.
(*Arată cu degetul spre boltă.*)

PELAGHIA (*se apropie, tremurînd*) : Care-i ?

IANCU : Cea de sub lună. Acea mare și luminoasă, Pelaghia.

PELAGHIA : E Luceafărul de ziuă. E steaua ta, Crăișorule, cea care nu se stînge. (*Face un gest de mîngîiere.*) Miroși a busuioc și a iarbă. Și ai părul ca mătasea.

IANCU (*stinjenit*) : Am dormit în fin.

PELAGHIA : Și ochii tăi, viorele de aprilie, Crăișorule.

IANCU : Pelaghia ! Dar tu vorbești ca din carte. Orice fecior ți-ar asculta vorbele.

PELAGHIA : N-am cui le spune, și cui le spun, nu le pricepe. (*Pauză.*) E frumoasă, domnișoara. Fragedă și legănătoare, ca salcia.

IANCU : Care domnișoară ?

PELAGHIA : Domnișoara Fani. Am auzit c-o să avem nuntă. O să mă chemi la nunta ta ?

(*Iancu se sprijină cu spatele de copac și o privește, mirat.*)

IANCU : Ce vorbe-s astea, Pelaghia... ?

PELAGHIA : Dacă o să am un fecior, vreodată, îl botez Avram. Și o să semene cu tine.

IANCU : Ți-l botez eu, Pelaghia și-i dau și zestre. (Pauză.) Se duce luna. Pică roua pe frunze și șterge somnul privighetorii. Acum va începe să cînte mai cu foc... O auzi?! Io mă duc... Azi avem zi grea. (Iese.)

(Pelaghia rămîne singură. Se apropie de copacul de care s-a sprijinit Iancu, îl mîngîie și îl îmbrățișează.)

DOINAȘUL (intră și rămîne mirat) : Ce, te-ai apucat să scoți pomi din rădăcină ? N-ai ce face cu puterea ?

PELAGHIA : Ce vrei ? Umblă-ți drumul.

DOINAȘUL : Ce te uiți așa la mine ? (E îmbrăcat pînă la brîu în straie de husar.) M-am înnoit. Unde-i Avrămuț ?

PELAGHIA (surprinsă) : Ai pîndit ? (Se repede la el.)

DOINAȘUL (face cîțiva pași înapoi) : Maică Precistă, că asta o bolunzit ! Mă, muiere, te întreb una, și tu...

PELAGHIA : Nu știu. N-am dat față. Poate că doarme. (Iese.)

DOINAȘUL (se scarpină în cap) : No, pricepe ceva, dacă poți !

IANCU (intrînd) : Ce te-ai îmbrăcat așa, ca o sorcovă ?

DOINAȘUL (*mîhnit*) : Dacă nu-ți place... Da' mi-am pus și io cismele și cioarecii ortacului. Că mi-am zis : ce-ar fi să schimbăm ? Ia mai poartă și tu opinci și ițari și dă-mi mie cismele. (*Admirativ.*) Îs faine. De piele dă porc.

IANCU : Despre ce ortac vorbești, ce cisme ?

DOINAȘUL : Apoi, să vezi cum a fost. Mă duc io cu vorbă la Popa, să-i spun să vină pă Măgura. Cînd trec prin pădurea Luminoasei, numa' ce aud boscorodind ceva. Mă apropii dă luminiș și văd șapte ofițeri, unu' mai fercheș ca altul. Maică Precistă, Ioane, tare ț-ar trebui și ție o bucată di ofițer. Stau io și mă socotesc ce-i dă făcut și numa' odată aud pă ăsta (*arată spre cisme*) că zice, pă limba lui, că să rătraje să facă — să mă ier-tați — lipsa mare. Rătraje-te numa', zic io în gînd, rătraje-te... Și rătras o fost ! L-am lăsat pînă s-o desfăcut la brăcinar și, cînd să se ușureze, hop ! ii bag răvolvăru sub nas și-i fac sămn să tacă. Apoi așa, cine-cinește, el cu pantalonii pă vine, io cu răvolvăru în mînă, hai, pînă la iapa mea. Acolo l-am legat, l-am suit în spinare, că de, era musafir... Și, uite-așa, eu pă lîngă iapă, trap-trap, el în spinare, l-am adus. Drept răsplată, mi-o făcut cadău cismele și nădrajii. Nu l-am lăsat dăscuț, că mi-o fost că răcește — I-am dat opincile mele.

IANCU (*rizînd*) : Ioane, ești un înger la casa omului..

DOINAȘUL : Și nevastă-me tăt așa o zis, la început. Amu', din (*imită*) drac împiedicat nu mă mai scoate. Ce să fac, să-l aduc ?

IANCU : Adă-l, da' umblă frumos cu el.

DOINAȘUL : Să poate ? Ca și cu un păhar... (*Iese.*)

AXENTE (*intră, împreună cu Dobra*) : Noroc, Avrame. Am fost la meșterul Iovu. În tri zile, ne gată tunurile.

DOBRA : Io i-am bătut și fără tunuri. Am omorît un căpitan tinăr. Îl chema Voșvari, sau cam așa ceva.

IANCU : Voșvari, ai zis ?

DOBRA : Așa îmi pare.

IANCU : Oricine, în afară de el, putea să moară. Păcat ! A fost un suflet ales.

DOBRA : Și Buteanu ?...

IANCU (*întunecat*) : Nici o vorbă despre asta. Niciodată. Auzitu-m-ai ? (*Către Axente.*) Severe, te mai întreb o dată : crezi că Kossuth știa despre atacul lui Hatvany ?

DOBRA : Ba bine că nu !

AXENTE : Dragoș avea salvconduct. A fost asigurat că, pe timpul tratativelor, luptele vor înceta. Și, totuși, Hatvany...

IANCU : De ce n-a discutat Kossuth în prezența nimănui misiunea lui Dragoș ?

AXENTE : Ca să nu afle austriecii...

DOBRA : Și ca să afle Hatvany unde sintem.

IANCU : Vom lămuri de îndată. Am prins un ofițer de husari. (*Spre culise.*) Ioane, să vină. (*Intră Doinașul cu Ofițerul înjumătățit de vestminte,*

care păsește țeapăn și caraghios.) Numele, și din ce armată faci parte? (*Ofițerul tace, mândru.*) Te-am întrebât ceva, domnule ofițer.

OFIȚERUL : Nu discut cu civilii !

DOINAȘUL (*nu realizează*) : Ce, mă, ne sudui ?

IANCU : Ce știi despre Hatvany ?

OFIȚERUL : A fost destituit, din ordinul lui Kossuth.

IANCU : Pentru care vină ?

OFIȚERUL : Greșeli tactice și nepricepere.

IANCU : Kossuth știa de intervenția lui Hatvany ?

OFIȚERUL : Ce intervenție ?

IANCU : Din timpul convorbirilor cu Dragoș — S-a dat ordin de încetare a luptelor.

OFIȚERUL : N-a existat un asemenea ordin !

DOBRA : Ți-am spus eu... Dumnezeu cui l-o miruit !

IANCU : Deci, Kossuth știa... El a pus la cale...
(*Pauză.*) Duceți-l ! Dragoș a fost momeala...

(*Doinașul iese cu Ofițerul, intră Popa.*)

POPA : S-a împlinit voia Domnului.

IANCU : Ce-i părinte ? Parcă trebuia să fii în altă parte.

POPA : L-am prins pe Dragoș. L-am adus la judecată.

(*Intră Dragoș, cu chipul răvășit.*)

DOBRA : Ne-a fost dat să ne întâlnim. Ești mînjit de singele lui Buteanu.

DRAGOȘ : Pe Dumnezeuul mamei mele, că am fost înșelat. N-am vrut să fac rău.

AXENTE : De ce n-ai părăsit Abrudul, după uciderea lui Buteanu ?

DRAGOȘ : Nu m-a lăsat Hatvany. Iancule, nu mă lăsa...

(Iancu se întoarce cu spatele.)

DOBRA : De ce ne-ai mai chemat la o întâlnire, când știai ce s-a întâmplat cu Buteanu ?

POPA : Fiule, ai mințit oamenii și le-ai spus că Iancu a încheiat pace, pe ascuns, cu Kossuth !

DOBRA : În genunchi... Închină-te ! *(Scoate sabia.)*

IANCU : Lasă-l ! Duceți-l de aici. Ochii mei nu mai vor să-l vadă niciodată !

DRAGOȘ *(în timp ce Popa îl duce)* : Îndurare ! Am salvconduct... Am fost mințit.

IANCU *(se scutură, ca de un fior)* : Ei, și-acum să pornim. Să-l țină minte Kossuth pe Buteanu... Axente, le ții calea pe drumul Abrudului. Dobra, treci spre Cîmpeni. Eu, cu Popa, la dealul Merișelului. *(Trece spre fundul scenei, pune mâna pîlnie la gură.)* Mă, ficiori, măăă ! *(Ecolul. Se aud strigăte.)* Gata, ficiori ? *Un vuiet : „Gata !“ Iancu ridică mâna.)* No, hai-dem !

(Scena rămîne o clipă goală, apoi intră Doinașul.)

DOINAȘUL *(monologînd)* : Ah, viață, viață, cusută cu ață. *(Spre public.)* Oare, ce face Ana me ? *(Compătimitor.)* N-o avut parte de bărbat.

Numa' ce ne-am luat, nici n-am apucat să încălzim bine patu', și hai, la bătaie. (*Oftează, în pădure se aude cucul.*) Cînți, afurisitul? Ce-ți pasă?! A dor și însigurare cînți? Maică Precistă, cum mai miroase a iarbă... La noi, în sat, îi tare frumos pă vremea asta. S-or copt merele dă Sinziene și-o dat mura ochi negri în pădure. Apa de izvor miroasă a ismă. (*Se aude din nou cucul.*) Hei, surule. cîți ani îmi dai? (*Cu-cu.*) Unu? Fie și atîta, numa' să mai văd odată pe Ana și să-mi cosăsc otava. Ehe, cum mai sună coasa în otavă. Uite-așa face : fișș-fișș... Și roua le spală pe față, și sare iepuroaica de sub picior...

(Intră doi moși încărcați cu merinde.)

PRIMUL MOȚ : Bună pace !

AL DOILEA MOȚ : Noroc și bine !

DOINAȘUL : Da' de unde veniți, mă, fraților ?

PRIMUL MOȚ : Am fost să cosim otava.

AL DOILEA MOȚ : Bătaia mai așteaptă, da' otava se usucă.

PRIMUL MOȚ : Amu-i numa' bună dă tăiat, dimineța, pă răcoare.

DOINAȘUL : Da' din a cui ceată fiți ?

PRIMUL MOȚ : Din a Popii.

DOINAȘUL : Îi viteaz Popa ?

AL DOILEA MOȚ : Ca un drac !

DOINAȘUL (*rectificînd*) : Ca un drac sfint, mă !
Da' pă Avram Iancu văzutu-l-ați voi, vreo-dată ?

PRIMUL MOȚ : L-am. La o bătaie lingă Vadul
Morii. Călărea pă un cal alb. Și, cînd a intrat
în luptă, odată o făcut roată în jur. Puteai
juca sîrba. Și avea un cal...

DOINAȘUL : Făt-frumos, mă !

AL DOILEA MOȚ : El îi regele nost' ! Că ne știe
durerea și amaru'. Așa cum zice cîntarea :
„Astăzi, cu bucurie...”

TOȚI TREI (*cîntă*) :

„Astăzi cu bucurie,
Românilor, veniți,
Pe Iancu în cîmpie
Cu toți să-l întilniți.
Iancule mare, Iancule tare,
Cu noi să fii, cu noi să fii.”

PRIMUL MOȚ : Să-i dea Domnul sănătate și viață
lungă, că el ne vrea binele.

AL DOILEA MOȚ : Să luptă să ne dea pădurile
înapoi.

PRIMUL MOȚ : Aurul va fi al nost'.

AL DOILEA MOȚ : Pentru asta ne batem, frăține.
Pentru dreptu' nost' dă români. Că io n-am
nimic cu ungurul. Îmi dă el pace, îi dau și io.
Asta-i !

PRIMUL MOȚ : Îi loc dăstul pă pămînt.

DOINAȘUL : Îi, nu-i vorbă, da' fiecare să șadă pă
locul lui.

AL DOILEA MOȚ : Cum, adică ?

DOINAȘUL (*explicită*) : Păi, uite-așa. Tu ești ungur...

PRIMUL MOȚ (*intrigat*) : Io, ungur ? Ai grijă, că
amu te...

DOINAȘUL : Mă, omule, așa zicem. Adică, tu ești ungunur, el îi neamț. Tu stai, frate, în Ungaria ta, și tu în Nemția ta. Asta-i !

PRIMUL MOȚ : Nouă nu ne trebuie dă nici un fel.

AL DOILEA MOȚ : Cumu-i turcu', și pistolu'...

PRIMUL MOȚ : Numa' să nu ne mințescă Împăratul, ca pă Horia...

DOINAȘUL : Cine poate citi în inima lor. Că inima boierească nu îi ochi să o cetească. Da' nu ne lasă Avrămuț... Trăi-l-ar zînele !

PRIMUL MOȚ : No, că noi om me' ! Rămii cu bine. *(Ies.)*

DOINAȘUL *(privește în urma lor)* : Mereți cu Domnu'... Spuneți Popii că vreau să mă sponvedesc... *(Pauză.)* Or fost să cosească otava. *(Adulmecă.)* Eh, Ană, Ană că dor mi-e dă tine...

Cortina

(Scurt antract, în care se va schimba fundalul decorului. Un cimitir vechi, cu cruci bătrîne și câteva proaspete.)

IANCU *(citind niște hîrtii)* : Severe, vești de la Bem ! Ne cere să fim neutri. Acum, să fim neutri... Să-i răspundem că noi putem fi dintotdeauna neutri. *(Pauză.)* Am rămas singuri... Buteanu... Dobra... Popa... Acolo, hodinesc sub deal... *(Se aude un fluier doinind a jale.)* Cine cîntă ?

AXENTE : Doinaşul e...

IANCU : Are un dor sub streaşina inimii... ?

AXENTE : O fi intrat în ceasul morţii...

IANCU (*grav*) : Toţi intrăm, mai degrabă sau mai târziu, în moarte. Totul e să ştii pentru ce mori, nu când. Să vină Ion.

AXENTE (*din prag*) : Hai, mă, bocitoare, că ne-ai frînt inimile.

(*Intră Doinaşul, fără chef.*)

IANCU : Ce-i, Ioane ? Miroase văzduhul a otavă cosită şi-o dat cucul glas de mai... (*Duios.*) Du-te, Ioane, şi coseşte-ţi finul. Treci şi prin Vidra... pe la mama. Spune-i sănătate din partea mea.

DOINAŞUL (*inveselit*) : Să trăieşti, Avrămuţ, că m-ai citit ca pe-o bucoavnă. Amu mă duc... Zbor !

IANCU : Stai ! Îngăduie un pic. (*Scoate din cingătoare o basma.*) Ia-o ! Ți-o dau, s-o duci Anei, ca din partea ta.

DOINAŞUL : Mulţămită mare ! Maică Precistă, ce cucoană fac din ea !

AXENTE (*după ce iese Ion*) : Spre seară trebuie să pice Bălcescu.

IANCU : Am trimis pe Coarchiş în calea lui, cu o ceată. Am ales pe cei mai mîndri feciori, şi şi-or împănat caii cu cetini de brad. Să-i bucure ochii şi inima fratelui de peste munţi.

AXENTE : Am auzit c-ar fi bolnav...

IANCU : Boală de libertate, Severe. La ei judecă și taie turcii ; la noi, grofii și austriecii. În trei părți e împărțită țara asta. Români sîntem toți și aceeași limbă grăim. Ne-a fost scris să fim stăpîniți dă alții..

AXENTE : Tot ce e scris se poate desface.

IANCU : Se desface, Severe, se desface. Numai că oamenii nu sînt toți oameni. Sătulul nu crede flămîndului și nici împăratu', slugii.. Dacă nu vrei să fii slugă, nu te supui. Dacă nu te supui, iese cu vărsare de sînge. Spune, cui slujește războiul ăsta ? Grofii și baronii tot grofi și baroni or rămas... Fratele Bălcescu umblă ca un străin în țara lui, cu inima ruptă... dă durere... (*Gînditor.*) Cu inima ruptă... Țăranul ungar pierе nimic pămînt străin și rămîn cîmpurile nelucrate. Moșii, moșii mei mestecă mămăligă amestecată cu aur și le crește inima a speranță. Drept e asta ? Să luptăm pentru pămînturile ce le avem, din moși, în stăpînire... ?

AXENTE : Împăratul ne va face dreptate. Io așa gîndesc.

IANCU : Nu aștept milă de la nimeni. Prin noi va veni izbăvirea. Și va veni... Nu din mîndrie și poftă de măcel am sculat moșii. Durerea lor îmi arde ochii și inima. Și s-a făcut flacăra. Nu s-a mai putut răbda.

AXENTE : În timp ce noi ne sfătuiam la Blaj, ei umblau după dări.

IANCU : N-au vrut pace și liniște... Se putea fără
singe... Știi, Severe, mă gândesc că, dacă se
va termina totul, mă voi duce eu la Împărat.
O să te iau cu mine. Să ne spunem durerile.
(*Pauză.*) Acum Kossuth nu mai are ce face.
Steaua lui lunecă spre noapte... Și noi, noi,
Severe, moșii din munți, vom fi liberi.

AXENTE : Și, dacă Împăratul ne va minți, ca pe
Horia... ?

IANCU (*neplăcut surprins*) : Atunci... Cum ? De
ce... De ce a curs atîta singe de moț... De ce
ne-am luptat... Atunci...

AXENTE (*se aud zgomote de copite. Trece spre
fundul scenei*) : Vine Coarchiș, cu ceata... E
și o femeie cu ei...

IANCU : O femeie... ? Fani ! Și Bălcescu... ?

AXENTE : Și Bălcescu. Acum descalecă. E slab și
bărbos...

IANCU : Steagul de lumină al Valahiei se arată
în Apuseni.

(*Intră Fani, apoi Bălcescu și, la urmă, Pelaghia
Roșu.*)

IANCU : Fani ! (*Către Bălcescu.*) Frate al meu de
singe și grai, bun venit în bătrînul Ardeal !

BĂLCESCU : Crăișor de munte, Avrame... (*Se
îmbrățișează.*) Să știi că am avut o companie
dintre cele mai plăcute, în persoana logodni-
cei tale... Hai, îmbrățișați-vă...

(*Pelaghia se întoarce, stingherită.*)

IANCU : Domnișoara Fani este o ființă delicată și un suflet nobil.

BĂLCESCU : Plină de grație și înțelepciune. Știi, mi-a povestit visul ei, cu tine. E grozav... Aș zice, simbolic...

IANCU (*evită*) : Fantezia femeilor m-a cucerit totdeauna. Să-ți prezint pe Axente Sever. Unul dintre vitejii tribuni care mi-au mai rămas...

(*Cei doi își dau mina.*)

AXENTE : Am auzit de dumneavoastră, de la Iancu...

BĂLCESCU (*privind în jur*) : Ce minunăție... Și frunza sună altfel aici, mai duioasă și mai bună. Și codrul grăiește limba dacilor. Și cerul, curat și proaspăt ca un ștergar de paști...

IANCU : Îl spală moșii, cu lacrimile lor de durere. (*Spre Fani.*) Cunoști pe Pelaghia... ? Hai, dați-vă mina. Sinteți amîndouă la fel de frumoase și de viteze.

FANI : Am auzit multe despre doamna Pelaghia. Se zice că este un războinic de temut.

IANCU : Numai să nu-i zici doamnă. Zi-i, simplu, Pelaghia.

PELAGHIA : Io, domnișoară, nu mă supăr. De la dumneata primesc, că ești frumoasă și bună.

IANCU : E pentru prima dată cînd o aud pe Pelaghia vorbind astfel.

FANI : Îți mulțumesc, Pelaghia. Și dumneata ești bună. Și frumoasă.

IANCU : Știți că Pelaghia nu crede în steaua ei ?

FANI : Poate nu știe care-i.

IANCU : I-am arătat-o, într-o noapte.

PELAGHIA : Acea era steaua dumitale, Crăișorule. A mea s-a topit...

BĂLCESCU : Frate Avram, voi sînteți suflere poetice.

IANCU : Pelaghia, vrei să-i arăți domnișoarei Fani tabăra... ? Vezi, să nu te apuci să tragi cu tunul... Caută-l și pe Doinașul. Trebuie să fi venit.

PELAGHIA : Poftiți, domnișoară. Să mergem. Știu o poiană cu flori. O să culegem pentru Crăișor, că-i plac mult...

(Ies.)

BĂLCESCU : E un munte de femeie. O adevărată moață. Și, după cîte-mi dau seama, nu-i ești indiferent...

IANCU (*inveselit*) : Eu, Pelaghiei ? Frate, șuguiеști. Nu s-a născut omul care să se atingă de ea. E un bun ostaș și un prieten credincios. Dar, să lăsăm. Ce vești ?

BĂLCESCU : De-acum, pe drum de pribegie... E ultimul popas, înainte de graniță. Plec în Italia.

IANCU : Durerea mea e și a ta, frate.

BĂLCESCU : Nu cunoști această durere. E cumplită și grea. Te arde pe dinăuntru, ca un foc. Te macină, te mistuie și te usucă.

IANCU : Boală de libertate, frate. Nu dispera...

BĂLCESCU : Va veni clipa izbăvirii. Tiranii vor pieri și poporul va fi liber.

IANCU : Lege să se facă, vorbele tale. Noi am scris pe steagul nostru cuvântul libertate !

BĂLCESCU : Și frăție, Iancule !

IANCU : Și frăție, cu oamenii de omenie.

BĂLCESCU : Frăție cu popoarele împilate. Zid de piepturi contra asupritorilor.

IANCU : Noi am ținut pieptul și-l vom ține. Alții și l-or tras. Sîntem români, și singele nostru din aceeași fîntînă izvorăște.

BĂLCESCU : Dacă s-ar uni cele trei țărișoare, nu s-ar găsi dușman să le poată sta în cale.

IANCU : Un braț viteaz ca al lui Mihai ne trebuie. Să le adune muchie lîngă muchie, ca pe-o parte a coroanei ce-a păstrat-o Ștefan cel Mare.

BĂLCESCU : Vin de la Kossuth. Vrea împăcare și pace.

IANCU (*întunecat*) : E tîrziu... El a uitat idealurile revoluției sale.

BĂLCESCU : Idealurile voastre, una sînt.

IANCU : Așa am crezut și noi. Numa' că el ne-o mințit. Vrea stăpînire nemeșească peste locuri strămoșești.

BĂLCESCU : Luptă pentru libertate. Vrea să vă uniți forțele contra Habsburgilor...

IANCU : Prea tîrziu... Ne-am mințit. A vrut să ne vîndă. Mi-a sporit mormintele cu cei mai buni oameni ai mei.

AXENTE : Buteanu !

IANCU : Dobra !

AXENTE : Pop Vlăduțiu...

BĂLCESCU : Kossuth nu mi-a vorbit de asta...

IANCU (*îi arată cimitirul, face câțiva pași spre fundal*): Aici a fost un cimitir bătrîn. De demult, de pe vremea lui Horia. Sub el dorm oasele strămoșilor mei și, mai adînc, soldații lui Decebal. Aceasta e urna sfîntă a neamului. Os peste os și frunte peste frunte, oasele lor s-au făcut piatră, și aur, și tărie. Pămîntul acesta se sprijină pe umerii lor, de două mii de ani. Kossuth să ne lase morții în pace. Să nu ne stîrnească minia. Mor, frate, mor, cu fiecare moț ucis... Mor în picioare, de durere... Noi ne apărăm neamul, și limba, și pămînturile. De ce nu vor să înțeleagă acest lucru... ?

BĂLCESCU : Grăiești inspirat și cu sîmbure de adevăr. (*Cu elan.*) Țara asta binecuvîntată, între toate cite le-a sămănat Domnul pe pămînt, are nevoie de asemenea bărbați. Ardealul, ca o cetate, Moldova, dulce grădină, și Muntenia mea, cuib de soare sub lume... Să facem o unire cu toți românii. Stea strălucitoare sub cerul universului — Românie ! Să liberăm poporul și să-i luminăm mintea cu sfînta lumină a libertății... Acum sau niciodată...

(Din culise se aude un cor de bărbați, cîntînd prima strofă din „Deșteaptă-te, române“. Ian-

cu, Bălcescu și ceilalți se descoperă în tăcere. Corul se pierde.)

IANCU : Frate, acum, dacă vrei, vinó să-ți arăt tabăra. Curînd, voi da veste de lăsare la vatră. Moșul se va întoarce la steamp. Va scoate aur. Va semăna livada din spatele casei. Va duce griul la moara de apă. Se va întoarce la ciubare. Și le va meșteri, și va lua drumul țării...
„Trece moșul cu ciubare,
Țara-i mare, noaptea-i mare...”

Dar nu va mai fi noapte, frate... Așa-i... ?

BĂLCESCU : Aș vrea să-ți trăiești dorul acesta al vieții tale, Iancule, ține minte și nu te încrede în austrieci... S-ar putea...

IANCU : Niciodată nu voi ceda nimic. Nu m-ar ierta morții.

BĂLCESCU : Trădarea, frate, are o mie de fețe. Eu, de mină de prieten am fost trădat. De un om în vinele căruia curge același sînge... Sînge românesc... Dar să nu-ți pierzi nădejdea... În lume suflă un vînt de libertate...

IANCU : Atît mai aștept de la viață. Să-mi văd moții liberi și țara noastră, a românilor... Apoi, dac-o fi să mă lase puterea în următorul ceas, nu-mi pasă... Știi, frate, dacă mi s-ar spune : „Dă-ne viața ta și îți dăm în schimb ce ne ceri” — aș merge cu pieptul deschis la moarte, fără șovăire.

BĂLCESCU : Și eu, acum, cînd prețuiește viața mea... În zori voi fi departe. Pămîntul pașii mi-i va săruta... Poate pentru ultima dată...

IANCU : Ai să te întorci, frate. Italia e sora noastră și limba lor e la fel de dulce.

BĂLCESCU : De la o vreme, nu mă simt bine. Boala mea de piept și boala de libertate mă sapă. Aici, am luat aer pentru un an. N-aș vrea să mor printre străini. Inima mea n-ar avea spre care cer să zboare.

IANCU : Cînd ai să te întorci, vii aici, în munți. Stringem o ceată de moși liberi și trecem în Valahia.

BĂLCESCU : Am să te caut, frate, negreșit am să te caut. Să mergem în tabără.

(Ies. Intră Doinașul, încărcat de merinde.)

DOINAȘUL : No, că iată-mă-s. Otava am cosit-o, pe Ana am văzut-o, aș mai fi rămas eu. Da' m-am gândit : ce să face Avrămuț fără mine ? Te pomenești că și Kossuth s-o fi mirat că nu mai aude de mine. *(Ia umbrela lăsată de Fani și o cercetează, mirat.)* Mă, drăcie... ? Ce fel dă pușcă o fi asta ? *(O miroase.)* Și, cum puteee... A floare de tei...

(Intră Fani și Pelaghia.)

FANI : Îți place, Ioane ?

DOINAȘUL : Imi, numa că nu știu ce-i. Miroasă tare fain.

FANI : Asta mă apără de ploaie și de soare.

DOINAȘUL : Servus, Pelaghia... Nu te-ai măritat încă ?

PELAGHIA : Te-am așteptat pă tine.

DOINAȘUL : No, că-s numa' bun de insurat, după atita coasă și... alte cele... Ț-am adus ceva. *(scoate din sin un măr.)* Poftim și na... Min-că-l sănătoasă... *(Privește o clipă descumpănit, spre Fani, apoi îl ia înapoi și-l taie în două.)* Așa, frățește.

FANI : Cum te-a primit nevasta, Ioane ?

DOINAȘUL : Apăi, domnișoară, să mă iertați, ca pă cătane. La început, cînd m-o văzut, s-o făcut că nu mă cunoaște. Ori poate că nu m-o cunoscut îmbrăcat așa jumate-jumate. Apoi o început să plîngă, ca după mort. Io am prins-o în brață și am strîns-o o dată, dă i-or pîriit oasăle. Și ea a început să rîdă... De, muiere... cu minte slabă...

PELAGHIA : *(jignită)* : Minte slabă ești tu...

DOINAȘUL : Nu te mînia. Ț-am găsit un ficior dă măritat. Îi înalt și frumos... ca Avrămuț... Icoană...

(Pelaghia iese în fugă.)

FANI : Ai supărat-o... Pelaghia, Pelaghia... *(Fuge după ea.)*

DOINAȘUL : No, că mai pricepe ceva, dacă pot'... Stăi, stăi o țiră... A... Nu... nu...Pelaghia și... *(Rîde.)*

(Intră Iancu și Bălcescu.)

IANCU : Văd că ți-o priit coasa.

DOINAȘUL : Avrămuț, Crăișorule... Ochii mei se bucură că te văd bine. *(Către Bălcescu.)* Să

trăiți, sînt Ion Doinaș, zis Croampă, aghio-
tantul lui Avr... adică, a' lui domnul nostru
Avram Iancu.

IANCU : Ioane, pregătește un car cu coviltir și ciu-
bare. Alegi patru moți unu' și unu', cunos-
cători de drumuri, să-l însoțească pe fratele
Bălcescu. Cauți și niște haine moțеști. Cele
mai frumoase. Să te facem pui de muntean,
frate.

(*Ion iese.*)

BĂLCESCU : Îți mulțumesc.

IANCU : Veți ține drumul printre munți, pînă răz-
biți spre cîmpie. Pentru austrieci, vă dau io
o hîrtie de trecere. Dă vă veți întilni cu hon-
vezii, vă vedeți de cale. Lasă-i pe ficiori să
se descurce. Stai în coșul căruței, în fin, și
visează cît ești încă pe pămînt românesc.

BĂLCESCU : Straiele de moț le voi duce cu mine
în Italia. Îmi vor aduce aminte de acești
munți și de oamenii de aici și de tine.

IANCU : Mai am un gînd... Nu știu cum să țî-l
spun... Mi-e teamă să nu te supăr. (*Merge
lingă jilț și aduce o pungă cu aur.*) Ia, frate,
aurul munților mei. Aici și oriunde în lume
îl poți schimba în bani. Și banul dezleagă
totul în lumea asta.

BĂLCESCU (*ezită*) : Nu, nu pot face asta. Ai tre-
buință de el. Moții tăi schimbă aurul pe mă-
măligă...

IANCU : Nu te-mpovăra de remuşcări. Unde-o fost, se mai găseşte. E aur curat şi sfint. Nu-ţi va întuneca inima. Pune-l la piept, aproape de flacăra dorului tău, şi te va ogoi, ţine-l la buze, în nopţi îngheţate, şi te va încălzi, mi-roase-l ca pe-o piine, când îţi va fi gândul flămînd de ţară... Ia-l, frate...

BĂLCESCU (*il ia*) : Meşte de vorbe şi diplomat iscusit... Îţi mulţumesc. Fie-mi pumn din soarele Apusenilor.

IANCU : Şi-acum, o gură de vinars moţesc.

(*Cinstesc.*)

BĂLCESCU : Pentru visul vieţii tale !

IANCU : Pentru Valahia soră !

BĂLCESCU (*după ce bea*) : Foc ! Mă arde ca o flacăra ! (*Inveselit.*) Iancule, ştiu că eşti meşter în cîntec de fluier. Cîntă-mi ceva...

IANCU : N-am mai cercat de mult gustul lemnului de cireş. Ştii ce zice latinul : „Inter arma silent musae“. Dar să cercăm.

(*Vrea să cînte, dar, din dreapta, intră Fani.*)

FANI : Aici eraţi... complotiştilor. V-am căutat în toată tabăra. Cred că nu discutaţi secrete de stat. (*Către Bălcescu.*) Domnule Bălcescu, mi l-ai răpit pentru prea multă vreme. Am şi eu de pus la punct unele lucruri... Diplomaţie de femeie.

BĂLCESCU : Să fiu iertat. Dar eu nu-l voi mai vedea, poate, niciodată. Pe cînd voi de-acum, o viață... o viață întreagă aveți înaintea.

FANI : Dumnezeu, dacă ar fi așa cum prorociți... Dar eu...

IANCU : Porumbelule de codru, să lăsăm visele. Știi că iar ai visat ceva.

FANI : Da, am visat... am visat...

IANCU : Vei însoți pe domnul Bălcescu pînă la Cîmpeni.

FANI : Aș fi vrut să rămîn pînă mîine.

IANCU : Mîine nu vom mai fi aici. Ne retragem mai sus, în munți. Îți dau eu veste, la Cîmpeni.

FANI : Și cînd te voi vedea ?

IANCU : Curînd, foarte curînd. E aproape clipa...

DOINAȘUL : Gata. Ficiorii așteaptă poruncă de plecare !

BĂLCESCU : Și eu sînt gata. (*Privește în jur.*) Ce minunăție ! (*Trage adînc aer în piept.*) Aș vrea să rămîn aici toată viața. (*Spre Iancu.*) Te las, frate. Eu, de-acum, pe drum de prîbegie. Rămîi, Crai de lumină, în munții tăi. Fie-ți soarele însoțitor de pași.

IANCU : Gîndul meu cu tine, în țară străină. Îți doresc străinătate ușoară. (*Se îmbrățișează.*) Și tu, porumbel, zboară, te voi ajunge curînd din urmă. (*O mîngîie pe păr.*)

FANI (*îi ia mîna și i-o sărută*) : Nădejdea mea...

(*Ies.*)

IANCU (*singur, se sprijină de copac*): Singur... Ca într-o lume de umbre : Buteanu, umbra fără somn... Și tu, Dobra, cu inima nemîngîiată. Bălcescu... pribeagul viu... Doamne, ce taină a lumii ții în puterile tale neștiute?... Pînă cînd?... Pînă la sfîrșitul sfîrșitului... O viață, un dor, o dorință... Și va fi. Va fi...

AXENTE (*intră*): Mă iartă că te tulbur. Vin cu veste. Austriei și rușii i-au încolțit rău pe honvezi. În cîteva zile, Kossuth va depune armele. Zic să începem și noi să slobozim cetele. Rămîn a mea și a ta. La caz de nevoie, dăm semn prin glas de bucium și focuri.

IANCU : Coarchiș, Aiudeanu, Balint și ceata Pelaghiei să se slobozească. Cu Pelaghia va fi mai greu... De la Viena, ce vești... ?

AXENTE : Vorbe, vorbe, vorbe. Delegația așteaptă degeaba. Zic să mergi tu, Avrame.

IANCU : Împăratul nu se grăbește acum. Dar îl voi face să-și aducă aminte de noi. Cine-mi va plăti sîngele și mortii ? Și pe Buteanu, și pe Dobra ? Vom merge, Axente. Și vom veni cu dreptul nostru scris în mînă.

AXENTE : Să-ți fie gura de aur și gîndul în ceas de adevăr. Dar eu tare mă tem că tot degeaba am luptat...

IANCU : Nu ! Să nu te mai aud zicînd asta. Nu mi-aș ierta niciodată jertfa credincioșilor mei moți. Cu ce inimă m-aș putea întoarce lîngă inima lor, cea mereu cu speranță ? Spune-mi ! Cu ce inimă ? Dar, nu. Împăratul va înțelege.

Ne va da pădurile și pământurile și rostire liberă de grai românesc. Așa va fi, Severe !
PELAGHIA (*intră, furioasă*) : Am auzit că ai dat ordin de slobozenie. Dar io, Pelaghia Roșu, îți spun : de bună voie am venit și mă duc cînd oi vrea. Așa să știi.

IANCU : Pelaghia, dar nu numai ceata ta se va slobozi.

PELAGHIA : Nu-mi pasă. Io vreau să rămîn lîngă tine atîta vreme cît porți sabia la brîu. (*Duios.*) Nu mă alunga, Crăișorule. Nu-mi lua bucuria vieții mele. Unde să mă duc ?

IANCU : Te-ntorci în sat, îți găsești un ficior și-i umpli casa de copii.

PELAGHIA : Ori șuguiеști, ori nu vrei să înțelegi. Asta nu va fi, numa' dacă... Crăișorule, nu mă alunga...

DOINAȘUL (*intră, însoțit de Kazar*) : Avrămuț, o vinit un pribeag de-al lui Kossuth. Zice că are de vorbit de tine.

KAZAR : Sînt ofițerul Kazar, fost căpitan în armata lui Hatvany. Domnule Avram Iancu, am vești care vă pot interesa.

IANCU : Să le auzim !

KAZAR : Veștile au un caracter secret. Nu vi le pot spune decît dumneavoastră. Între patru ochi.

IANCU : Severe, Pelaghia, Ioane, lăsați-ne singuri. (*Cei trei pleacă. Pelaghia se ascunde după copac.*) Poftim, domnule Kazar, dorința ți-a fost îndeplinită.

KAZAR : Vin de pe frontul austriac. Kossuth va capitula. Armata e dezorganizată. Fug, care, încotro. Mai rău ca pe timpul lui Hatvany.

IANCU : Am aflat acest lucru și-mi pare rău.

KAZAR : Domnule Avram Iancu, vă mai aduceți aminte de Voșvari ?

IANCU : De Voșvari ? Cum să nu ! A fost un ofițer viteaz și un prieten al românilor. Tânăr, frumos și talentat. Mi-a părut sincer rău de sfârșitul lui.

KAZAR : Așa-i că era tânăr, frumos și talentat. Avea numai 23 de ani, și o mamă bătrână și bolnavă.

IANCU : Nu înțeleg unde vreți să ajungeți.

KAZAR (*febril*) : Și mai avea un frate mai mare, luptător în armata lui Bem.

IANCU : Nu l-am cunoscut.

KAZAR : Și fratele mai mare n-a îndrăznit nici pînă azi să-i spună bătrînei mame adevărul. (*Se apropie cîțiva pași, Pelaghia iese și ea.*) Eu sînt fratele mai mare și am venit să plătesc... (*Scoate pistolul.*) Mori, ciine !

(*Pelaghia se repede în față și cade împușcată.*)

(*Intră Doinașul și Arente.*)

IANCU : Duceți-l... (*Se apropie de Pelaghia.*) Pelaghia... Vădano, hai, ridică-te. Nu-ți șade bine așa... Fii bărbat... Pelaghia...

PELAGHIA (*face un efort*) : Nu. De-acuma, gata, Avrame... Am vrut... Am vrut un... Dar, gata...

Zilele mele... Și puterea mea se duc... Dar am rămas... Nu m-ai slobozit la vatră...

IANCU : Pelaghia, ridică-te. Vei rămîne aici. Te fac ajutorul meu pe toată viața...

PELAGHIA : Pe toată viața... Care viață... ? Dă-mi mîna... (*O strînge într-a ei.*) Nu mai am putere... mi-o furat-o pămîntul... Te las... mă duc. Avrame... Crăișorul... Îmi pare rău că te las singur.

IANCU (*îi așază mîinile pe piept ; se ridică și se depărtează*) : Singur ?

Cortina

PARTEA A TREIA

Un salon de primire, la Viena, precedat de un mic hol. Birou de lucru elegant, mobilă aurită în stilul epocii. Pe perete, o hartă a Imperiului.

În scenă, comisarul imperial Hoffer și secretarul acestuia, Kling.

HOFFER : Mi se part, domnule Kling, că va trebui să luăm măsuri mai directe împotriva delegației conduse de Iancu.

KLING : Exact asta vroiam să vă propun și eu, Excelență. (*Deschide un dosar.*) Am aici măsurile pe care le-am preconizat și justificările...

HOFFER (*cu superioritate*) : Uiți, pare-se, Kling, că nu tocmai dumneata ești chemat să preconizezi măsurile. Cît privește justificările de care amintei, lasă pe seama altora această înde-

letnicire. Și, apoi, nici nu cred că vom fi obligați să dăm explicații.

KLING (*docil*) : Îmi permit, totuși, să vă atrag atenția că Iancu a promis să nu se miște din Viena pînă nu va sta de vorbă cu Majestatea-Sa Imperială.

HOFFER (*imitînd*) : A promis să nu se miște din Viena... Și, mă rog, cui a făcut aceste promisiuni ?

KLING : Așa se vorbește, cel puțin în cercurile înalte.

HOFFER : Nu înțeleg, de ce se încăpăținează acest moț. Ambiția lui e nemăsurată. În definitiv, putea bănuși, după felul în care a fost primită delegația lui Saguna, care este poziția noastră. Nu-i așa, domnule Kling ?

KLING : Perfect adevărat, Excelență. Dar să nu uitați că Iancu este o natură liberă și nu va ceda atît de ușor.

HOFFER : Ce să cedeze ? Constituția a fost votată. Nu mai e nimic de făcut. Și, ce-ar fi fost ? Știi, sînt prea periculoși acești moți și prea știu să se bată bine. Ține minte asta, Kling !

KLING : Majestatea-Sa a cerut să fie anunțată de sosirea delegației. Vrea să-l vadă pe Iancu și să-i vorbească.

HOFFER : Majestatea-Sa e tînăr și generos. E suficient, pentru eroismul cetelor răzlețe din munți.

O VOCE : Delegația domnului Avram Iancu.

HOFFER : Poftiți, domnilor. În curînd trebuie să
sosească și Majestatea-Sa. Vrea să vă vadă !

IANCU : Doar să ne vadă ?

HOFFER (*eschivînd*) : Cum vă place Viena, domnule
Iancu ?

IANCU : E un oraș mare și frumos și are oameni
veseli, ca la noi, în munți.

HOFFER (*neplăcut surprins ; cu o ironie subțire*) :
Găsești că vienezii se aseamănă cu... moșii du-
mitale ?

IANCU : Cu mici diferențe. Moșii mei sînt mai des-
chiși.

HOFFER : Cum adică ?

IANCU : La noi se folosește un proverb : „Îi citești
în inimă ca-n carte“...

HOFFER : Și, crezi că acest proverb nu ni se po-
trivește și nouă ?

IANCU : Nu. Excelență. Nu vi se potrivește întot-
deauna.

HOFFER (*jignit*) : Se pare că nu ești prea obișnuit
cu ceea ce noi numim politețe !

IANCU : Eu sînt ostaș, Excelență. Am uitat să fiu
diplomat. Diplomația altora ne-a adus nouă
vărsare de sînge.

KLING : Majestatea-Sa Imperială !

(*Axente și Iancu fac cîte o plecăciune.*)

IMPĂRATUL : Iată că ne-a fost dat să vedem, în
persoană, pe Craiul munților ! Ești așa cum

mi te închipuiam și cum mi-ai fost descris.
Te-ai luptat ca un viteaz. Am auzit că ceata
dumitale de moți s-a bătut cu mîinile goale.
E colosal !

IANCU (*subliniind*) : Armata mea, Majestate, n-ar
fi putut învinge dușmanul, luptînd cu mîinile
goale. Ne-am făcut puști și tunuri de lemn.
Iar dușmanul a găsit de cuviință să ne lase,
mai apoi, armament din belșug.

ÎMPĂRATUL (*căutînd conversație*) : Și, domnul,
cine este ?

IANCU : Unul dintre vitejii mei tibuni. Dintre cei
care au rămas în viață. Axente Sever !

ÎMPĂRATUL : Îmi pare bine. (*Schimbînd vorba.*)
Vorbește-mi ceva despre munții dumitale. (*In-
dică vag pe hartă.*) Mi se pare că sînt pe-aici,
prin sudul Ungariei.

IANCU : Nu, Majestate. Munții mei sînt în Tran-
silvania.

ÎMPĂRATUL : Am auzit că sînt plini de aur.
Nu-mi place aurul. Este un metal diavolesc.

IANCU : E sfînt și curat, ca inima moșului. Oasele
străbunilor mei s-au făcut aur, Majestate.

ÎMPĂRATUL : Ești viteaj și vorbești ca un poet.
Ce-ar fi să te înrolezi în oastea mea ? Sim-
bolic, bineînțeles. Îți voi da un post de slujbaş
la Curte.

IANCU : „Acvila non capit muscas“. Sînt ostaș, Ex-
celență, nu scrib.

ÎMPĂRATUL : Vorbești latina ?

IANCU : Meseria mea m-a obligat s-o învăț și, apoi, este limba noastră de obîrșie.

ÎMPĂRATUL : Noi am hotărît să te decorăm, pentru serviciile aduse Imperiului.

(Face semn lui Hoffer, care aduce cutia cu decorația.)

IANCU : Eu mi-am servit în primul rînd poporul, Majestate.

ÎMPĂRATUL *(ia decorația și o scutură)* : Uite, ce frumoasă e ! Ca o mică jucărie de aur.

IANCU *(jignît)* : Nu ne-am luptat pentru jucării, Majestate.

ÎMPĂRATUL *(spiritual)* : Dragul meu, Avram Iancu ! Obiceiul decorațiilor e perimat. Dar e simbolic.

IANCU *(cu elan)* : Decorați țara cu drepturi, Majestate.

ÎMPĂRATUL : Drepturile vor veni. Vom avea grijă...

IANCU : Recunoașteți principatul Transilvaniei ca națiune liberă a Imperiului, cu limba și cu obiceiurile lui. Lăsați-ne pădurile și locurile, de la străbuni păstrate. Fiți prințul tînăr și ocrotitor al românilor din munți.

ÎMPĂRATUL *(măgulit)* : Dar sînt...

IANCU : În Constituție nu se pomenește nicăieri despre români, ca națiune liberă. Noi am luptat pentru aceste drepturi și am adus servicii Imperiului.

ÎMPĂRATUL : Primește această decorație, ca semn al prețuirii și răsplată !

IANCU : Răsplata voastră să fie către popor !

ÎMPĂRATUL : Prin tine, răsplătesc poporul, cu această decorație.

IANCU : O refuz, Majestate !

ÎMPĂRATUL (*rece*) : E o jignire, adusă mie și Imperiului.

IANCU : E o nădejde că ne veți înțelege dorințele.

ÎMPĂRATUL (*îi șoptește ceva lui Hoffer*) : Am terminat, domnule Iancu. Regret că bunele noastre intenții s-au lovit de mândria dumitale. Mi-aș permite să-ți dau un sfat : în asemenea ocazii, mândria este cel mai mare adversar.

IANCU : Adversarii noștri sint alții, Majestate.

(Împăratul se retrage, jignit.)

HOFFER : Domnule Iancu, purtarea dumitale este incalificabilă.

IANCU : M-am purtat așa cum s-ar fi purtat orice alt român, în situația mea. Noi nu ne cerșim drepturile, Excelență. Am luptat pentru ele.

HOFFER : Ai jignit intențiile Augustului Suveran.

IANCU : Jignirile aduse nouă s-au făcut durere.

HOFFER : Orgoliul dumitale nemăsurat s-ar putea să te coste scump.

IANCU : Nu mai avem ce pierde, Excelență. Mândria și nădejdea în libertate sint tot ce ne-a rămas.

HOFFER : Socotesc întrevederea terminată. Veți fi anunțat în scris de ceea ce s-a hotărât.

IANCU : Nu mai credem în vorbe. Poporul vrea fapte.

HOFFER : La revedere, domnule Iancu.

(Axente și Iancu ies și se opresc.)

AXENTE : Iată, deci, răsplata morților noștri.

IANCU : Mi-e inima grea. Ce le voi spune moților ?
(Privind spre intrare.) Metal diavolesc ? Pe
acest metal diavolesc se sprijină Imperiul tău.
Aurul moțesc sclipește pe capul încoronat.

AXENTE : Și, acum... Acum, încotro ?

IANCU : În munți, Severe. Timpul va hotări.

COMISARUL *(intrînd)* : Domnul Avram Iancu,
domnul Axente Sever ? *(Cei doi încuviințează.)*
Din ordinul Majestății-Sale Imperiale, pentru
purtarea necuviincioasă și jigniri aduse Suve-
ranului, sînteți somați să părăsiți capitala Im-
periului, în termen de opt zile.

IANCU : Opt zile... E prea mult, comisar. Spune
stăpînilor tăi că vom pleca chiar astăzi. Aerul
nu ne prieste. Pentru restul de șapte, cite
ne-au fost acordate, ne rezervăm dreptul de
a veni altă dată.

Cortina

*(Decorul reprezintă o locuință moțească. Scaune
și o masă de brad. Pe un perete, steagul aus-
triac cu pajura împărătească. În scenă, Iancu,
stînd la masă, cu chipul schimbat, chinuit,
trist.)*

IANCU (*monologînd*): Deșertăciune și minciună...
Ce-am primit, în schimbul morților și al singelui vărsat? Vorbe! Promisiuni! Decorații! Buteanu — mort. Dobra — sfirtecat, Pelaghia... și Kossuth? Din mila Alteței-Sale, plecat peste graniță. (*Se repede la pajură și o calcă în picioare.*) Însemn de necinste și mîrșăvie. Ești goală și slabă, ca o minciună. (*Strigă.*) Un imperiu de minciună!

UN MOȚ: Crăișorule, o veste! (*Privește pajura.*)

IANCU (*ironic*): O căzut din cui. Ce veste?

MOȚUL: Împăratul face o vizită în Transilvania.
Bărnăuțiu și Șaguna zic să-i faci o poftire în munți. Poate i s-o îndura inima.

IANCU: Îndurare? De la cine? O vizită? Să vină Axente.

DOINAȘUL (*intrînd*): Am auzit c-o să avem goști.
Mi-am cumpărat clop nou, să nu zică Împăratul că nu-l cinstesc. Dă dragul lui mi-am cirpit și nădrajii. Dacă m-o vedea cumva, să întrebe: „Cine-i, me rog, la tunnefoastre, asta moț care nici cheoarecul ca lume nu este la el?” Și io, dă colo: „Ion Doinașul, să trăiți, domnule Majestate. N-am, că pă ceia buni mi i-o rupt drept în șăzut, să mă iertați, cînd am fost la bătaie.” Și, atunci, Împăratul va porunci să-i țină careva sabia și fainfrumos, și-o da nădrajii lui jos, grăind: „Na, poftim, me rog, draghe Ioane, ia asta nedragule, che tare fost tu viteaze.” Și, uite-așa, dă la jumătate în jos, o să fiu domn-majestate.

IANCU (*amuzat*): Și el ce-o să facă, o să rămână, în fața mulțimii, numa' în izmene?

DOINAȘUL (*cu gravitate*): Împăratul, chiar dacă-i gol pușcă și i să văd bucele, tot împărat rămîne. Așa să știi! (*Vede pajura și înțelege. Mimînd naivitatea.*) Da' ce s-o-ntîmplat, s-o stricat?

IANCU: O căzut din cui.

DOINAȘUL (*o scuiță și o freacă cu mineca*): Măi, măi, ca să vezi! N-ai trebuință de ea? Dă-mi-o mie, s-o duc prunelui, să se joace cu ea.

IANCU: Du-o sănătos. Cîtă vreme are?

DOINAȘUL: Un an. N-am avut vreme să-l croiesc mai devreme, c-am fost ocupat cu bătaia.

IANCU: Ce face Ana?

DOINAȘUL: Ce să facă, mă suduie; zice: „Vaai dă urechile tale, tontălăule. Doi ani ai stat la bătaie și tăt sărac ai rămas. Ai venit și tu cu o păreche de nădraji, și aceia vîgurești, și pă deasupra și ruptî în spate.“

IANCU: Și tu, ce-i răspunzi?

DOINAȘUL: Ce pot' să-i răspunzi? Că gura muerii, dă data asta, adevăr grăiește. Pădurile nu-s ale noastre. Aurul nu-i al nost'. Mare mincinos, Franț Iosef ăsta. Nu m-~~as~~ fi așteptat dă la o față dă domn. Păntu sărăcie ne-am bătut, cu ea am rămas. Ce fel dă dreptate îi asta, Avrame?

IANCU: Dreptate împărătească, Ioane.

DOINAȘUL: Ne-or mințit ca pă Horia.

AXENTE (*intră*) : Împăratul e în drum spre Găina.
Am pregătit moții în straie de sărbătoare. Se
va abate și pe la Vidra, să ciocnească un pahar
de vin la tine acasă.

IANCU : Un pahar de vin... La mine acasă ? Se-
vere... la mine acasă.

AXENTE : Zic să strângem moții și să pornim. Pe
munte e totul pregătit. Îl vom primi cum se
cuvine.

(*Se aud buciumele sunind.*)

IANCU : Buciumă moțul a nădejde. Inima lui, tot
încrezătoare și curată este.

AXENTE : Se va îndupleca și ne va asculta ce-
rerile.

IANCU (*ca un ecou*) : Se va îndupleca...

AXENTE : Va simți dragostea poporului și dure-
rile lui.

IANCU : Dragostea și durerile lui. (*Infuriat.*) Dure-
rile lui nu le ia în seamă nimeni. Sînt aici,
în inima mea, și numai moartea mă va scăpa
de ele. Aici, în inima mea înghețată. (*Brusc.*)
Axente, nu voi merge în întîmpinare.

AXENTE : Dar e totul pregătit !

IANCU : Adă-ți aminte de Viena !

AXENTE : Nu pune totul la inimă. Acum e mo-
mentul să...

IANCU : Nici o vorbă ! Am spus că nu voi merge.

AXENTE : Poporul vrea să te vadă alături de el.

IANCU : Nu va cîștiga nimic din asta.

AXENTE : S-a hotărît să-l întîmpini personal.

IANCU : Cine a hotărît ? Să aştepte... Moţii mei aşteaptă de sute de ani.

AXENTE : Împăratul nu-ţi va ierta asta.

IANCU : Măcar dacă ar ţine minte !

UN MOŢ : Vestea de la Vidra : Împăratul se cînsteşte la tine acasă.

IANCU : Să se cînstească sănătos. Vinul pe care îl bea are gust de sînge.

(Se aud din nou buciumele, a chemare.)

AXENTE : Iancule, te cheamă...

IANCU : Dacă s-ar putea face sufletul meu buciuum... Bucium de om să se facă, şi să-şi plîngă durerea peste munţi. Moţii mei ar pricepe. E tîrziu acum, Axente, şi n-am nici o poftă să-l văd. Ne vom judeca pe calea legii.

AXENTE : Să mergem, să nu le stîrnim mînia.

IANCU : Mînia lor ? Cui îi pasă de mînia lor ?! De mînia noastră să se teamă. Nu voi merge, Axente ! Am hotărît. Vă rog, lăsaţi-mă cu gîndul meu.

(Ies toţi.)

DOINAŞUL (*mucalit*) : No, că s-or dus dracului nădrajii mei...

(Iancu rămîne singur. Se aude o muzică trisîu.)

IANCU (*se descheie la cămaşă*) : Inimă, rabdă şi taci... Fă-te o pasăre de tristeţe şi cîntă... Fă-te pasăre şi du-te în nori. Soarbe apa cerului şi văzduhul cetinii. Pasăre... Pasăre li-

beră-n zbor. Să nu mai vină umbrele... Umbrele cele fără hodină.

(Se aud bătăi puternice în ușă.)

O VOCE : În numele Împăratului, deschideți !

(Iancu deschide. Intră un funcționar polițienesc, însoțit de doi jandarmi.)

FUNCȚIONARUL : Numitul Avram Iancu ? În numele Împăratului, te declar arestat.

IANCU : Pentru care ivnă ?

FUNCȚIONARUL : Ai instigat oamenii împotriva stăpînirii.

IANCU : Nu eu i-am instigat. Alții, cu fărădelegile lor.

FUNCȚIONARUL : Ai blamat pe Majestatea-Sa.

IANCU : Sînt credincios Majestății-Sale și Imperiului.

FUNCȚIONARUL *(vede steagul căzut)* : Ce-i asta ? Revoltă ! Legați-l !

(Soldații îl leagă, Iancu se zbate.)

IANCU : Sînt Avram Iancu. Nu aveți dreptul.

FUNCȚIONARUL : Ești arestat !

IANCU : Asta e răsplata Împăratului ?

FUNCȚIONARUL : Taci !

IANCU : Pentru că i-am slujit cu credință și am vărsat singele moșilor ?

FUNCȚIONARUL *(brutal)* : Taci !

IANCU : Pentru că i-am apărat coroana, care se clătina ?

FUNȚIONARUL (*il bruschează*) : Taci odată, rebelule !

IANCU (*la început uluit, apoi, izbucnind într-o furie necontrolată, își rupe legăturile și răstoarnă mobilierul*) : Vrei să mă lovești ? Palma ta spurcată mă atinge, pe mine, Avram Iancu ? (*Se apropie și-și duce mâinile la cap, ca în urma unei dureri violente.*) Creștinătatea nu mai este. (*Blind.*) Mielul Domnului... (*Fără noimă.*) Am să scriu Împăratului Mexicului... Ești satana... Ești Hatvany... Să vină Buteanu, Buteanu ! (*De afară se aud strigăte furioase. Senin, se așază pe scaun.*) Vino să te binecuvîntez. Auzi ? Au venit îngerii. A sunat trîmbița lui Dumnezeu. (*Se ridică, brus.*) Nu, nu ești Hatvany, ești satana. Satana, Axente ! Buteanu ! Mă omoară diavoli !

(*Pe ușă năvălesc un grup de moși, Axente și Doinașul.*)

AXENTE : Iancule !

DOINAȘUL : Avrame !

IANCU (*iși duce mâinile la cap, a apărare*) : Eu nu sînt Avram Iancu. Eu sînt umbra lui Iancu.

(*Cortina cade încet. Antract.*)

Grădina prinsă în focurile mistuitoare ale toamnei. Totul e roșu pînă la violență. În depărtare, munți cu nimb de zăpadă. În mijlocul scenei, sub un brad, jilțul lui Iancu. Au trecut aproape douăzeci de ani. E îmbătrînit. Chipul

său e răvășit de tristețe, Iancu sta pe jilț, într-o atitudine meditativă. Din cînd în cînd, cade cite o frunză. Atunci, ascultă cu încordare. O lumină difuză, de început de zi. Se aude, în răstimpuri, privighetoarea. La o mică depărtare de jilț, culcat pe pămînt, ca un ciine credincios, Ion Doinașul.

IANCU (monologînd): Țara umbrelor... Fiecare umbră cu soarta ei. (*Se ridică.*) Ce faci, Bălcescule, frate... tot rătăcitor pe meleaguri străine? Buteanu, Buteanu, umbră fără liniște, vino să tăifăsuim. Auzi cum sună frunza codrului. Și tu ești aici, Pelaghia... Biata mea Pelaghia, suflet și trup neiubit. Femeie-bărbat... Umbre... O lume de umbre... (*Se aude privighetoarea cîntînd.*) Ioane, o auzi?

DOINAȘUL: Privighetoarea, Avrămuț. Nici ea nu doarme.

IANCU: Oare, de ce cîntă?

DOINAȘUL: De dorul verii cîntă. Simte iarna.

IANCU: Iarna... Simte iarna, Ioane, ce face Fani?

DOINAȘUL (*surprins*): Fani? Te aștepată, Avrămuț. Ea e mireasa ta. E gătită în haine albe de mireasă.

IANCU: A îmbătrînit?

DOINAȘUL: Nu. E tînără, ca tine.

IANCU (*surîde*): Tînără, ca mine. Ea e mireasa mea. În haine albe.

DOINAȘUL: În haine albe. Albe, ca spuma norilor.

IANCU (*insuflețit*) : Ea e mireasa mea. Du-te și spune-i să vină. Ne va cununa Popa Vlăduțiu. Cu sabia în mână. Cu sabia, în loc de cruce. Stai! Să buciume moșii. Să adune cetele... Să vină Axente și Buteanu...

DOINAȘUL (*cu ochii în lacrimi, spre fundul scenei*) : Buciumați, mă, buciumați !

IANCU (*ascultă cu încordare*) : De ce nu buciună ? (*Tăcere.*) Auzi ? Au început. Buciumă munții. Se face tulnic creanga. Se face ziuă. E lumină ! Soarele, sfântul.

(*Se ridică, întinzând mâinile spre soare. Se sprijină cu spatele de brad, ca și cum ar fi răstignit.*)

VOCEA FANEI (*la microfon*) : Purtați o cruce mare și grea... Și tu urcai dealul și te-am strigat. Buciumau moșii a dor după tine, dar tu te-ai pierdut în nori.

(*Un început de vânt înfioară grădina.*)

IANCU : Soarele, sfântul. Se face lumină...

(*În surdină, cor bărbătesc, aspru : „Trec carele Iancului“.*)

VOCEA LUI IANCU (*la microfon*) : Pe noi ne-au sculat nedreptatea și dorul de libertate. (*Cor puternic.*) Libertatea se câștigă cu sânge ! (*Cor puternic.*) Hai, zboară, Axente, ca șoimii. Înainte, feciori !

(*Se aud zgomote de luptă.*)

IANCU : Soarele, sfântul. Se face lumină.

VOCEA LUI IANCU (*la microfon*): Aici dorm oasele lui Horia și, mai jos, dacia lui Decebal. Os peste os și frunte peste frunte. Oasele lor s-au făcut aur și tărie. Noi ne apărăm neamul, și limba, și pământurile. (*Melodia crește.*) Nu ne-am luptat pentru jucării, Majestate. Decorați țara cu drepturi. Minciună, un imperiu de minciună !

(*Corul se pierde brusc.*)

IANCU (*lunecă încet de-a lungul bradului, dar nu cade. Se sprijină de două crengi laterale*): Lumină... Mireasa mea în straie albe... (*Moare, sprijinit de brad. În picioare.*)

(*De departe se aude un clopot subțire, stîngher, speriat, apoi altul și altul. Vuiește văzduhul.*)

DOINAȘUL (*plîngînd. Spre spectatori*): Buciumați, măă ! Buciumați !

(*Scena se întunecă treptat. Un reflector puternic luminează bradul înalt și demn sprijinind trupul lui Iancu.*)

Cortina

București, ianuarie 1967

PIESA
VĂZUTĂ
DE...

„Avram Iancu pe scena Naționalului are o dublă semnificație : e o premieră pe țară cu o piesă originală, și o premieră cu o piesă semnată de un dramaturg debutant. Desigur, Mircea Micu, ca scriitor, e un nume cunoscut ; e autor a două romane, a numeroase volume de poezii și al unor inteligente și spirituale parodii și pagini de umor. Încît debutînd acum și ca dramaturg, cu o dramă istorică scrisă acum 10 ani, Mircea Micu se apropie de condiția scriitorului total. O dramă despre Avram Iancu obligă, în mod firesc, la comparații cu texte anterioare și în special cu clasicul Avram Iancu al lui Lucian Blaga. Întrebarea ce aduce inedit Mircea Micu în ipoteza sa dramatică despre Craiul munților ? devine inevitabilă. În primul rînd, aș zice, dramaturgul debutant realizează un text de atitudine și sensibilitate poetică. El nu modifică, în general, imaginea consacrată a eroului, ci-i accentuează, în împrejurări inedite, reliefurile, configurează cu emoție și simplitate nu doar o conștiință răscolită de patima idealului de dreptate și libertate națională și socială a moșilor, ci și un destin tragic. (...)

Mircea Micu reconstituie istoria, ba chiar sînt cazuri cînd contrazice adevărul documentar, important pentru el e să definească traiectoria personalității și destinului lui Avram Iancu în contextul unor evenimente nu neapărat fidele cu istoria sau biografia reală a eroului, ci cu spiritul lor. În ce privește structura, subliniez, piesa e un poem dar nu e și poemătică. Mircea Micu scrie și construiește, înainte de toate, o fabulă dramatică supunîndu-se rigorilor genului. (...)

Repet însă, Mircea Micu debutează cu o dramă scrisă în urmă cu zece ani și care nu e cu nimic mai prejos decît cele mai bune piese istorice scrise în 1977.

Ceea ce trebuie să dea serioasă de gândit. Fiindcă dacă Avram Iancu s-ar fi jucat atunci când a fost scrisă, astăzi am fi avut în Mircea Micu un dramaturg de mult afirmat⁴.

ION COCORĂ
„Tribuna“, 19.I.1978

„Piesa lui Mircea Micu se reține înainte de toate prin caracterul său liric evocator, izbutind de-a lungul a trei acte să readucă în vibrație contemporană acel patos revoluționar, acea atmosferă de luptă sfântă în care se angajaseră oamenii Munților Apuseni, animați de ideile pașoptiste, pentru dobândirea drepturilor lor naționale și politice. În acest context, figura lui Avram Iancu se impune ca un factor polarizator de o forță excepțională. Secvențele ce ilustrează momente și scene, figuri devenite de acum legendare, din istoria Revoluției de la 1848 din Transilvania, se succed într-o înlănțuire logică, gradată treptat în tensiune, ca-ntr-un lung fir de baladă, până la acel final alegoric emoționant când eroul, înconjurat de umbrele celor ce au fost tovarășii săi de luptă și de aspirații, își pierde și el materialitatea existenței sale efective, dobândind dimensiuni generoase noi, de simbol al conștiinței naționale românești. Mircea Micu năzuiește să ilustreze drama unui erou popular confundat până la identificare cu drama poporului său în numele căruia se ridică la luptă. Conflictul piesei pune în lumină, în fond, conflictul de idei dintre revoluționarii români ai lui Iancu și cei maghiari al lui Kossuth în cadrul unei mai ample mișcări de eliberare națională pe care revoluția de la 1848 o animă din acest punct de vedere piesa este net superioară altora, prin limpezimea, fermitatea și căldura exprimării unei atitudini politice naționale. Interesant este de observat cum își construiește Mircea Micu personajele; din aceeași pastă densă, din aceeași culoare

monocromă și totuși evitînd monotonia. Fiecare din cei ce gravitează în jurul personajului central — Avram Iancu — împrumută de la acesta esența modului lor de existență. Avram Iancu se regăsește ca idee revoluționară, în fiecare din cei ce-l înconjoară, ca într-o repetare fidelă de destine, nuanțată însă prin detalii de un pitoresc dramatic neostentativ, în cadrul unui vast tablou de epocă“.

CONSTANTIN CUBLEȘAN

„Scinteia“, 17 ianuarie 1978

„Gorunul lui Horia, falnic, neînchinat, și sub el Avram Iancu asaltînd cerul pentru neamul său, găsindu-și locul în galaxia ce luminează pămîntul românesc. Că a refuzat o slujbă bănoasă zicînd: Vreau o universitate și o baie de aburi la Vidra de Sus, nu este gestul unui rătăcit, ci cerința adresată unei lumi absurde pe care a zguduit-o Craiul, fratele nostru. Mircea Micu a dăltuit un Avram Iancu care este mereu printre noi.“

VASILE GRUNEA

„Tribuna“, 19.I.1978

„În decorul respirînd viață și istorie al Apusenilor s-a ivit și umblă prin fața noastră — adus pe scena clujeană — înfioratul crai al munților, o prezență de peste un secol pe care n-o putem desprinde de ființa noastră cea mai intimă, după cum nu putem renunța la memorie și la suflet.

Autorul acestei noi ipostaze dramatice — Mircea Micu — întruchipează pe Iancu dintr-o mare dragoste de poet, ridicîndu-l la simbolul sublimului, după ce l-a purtat ani de zile în conștiință și i-a văzut umbra rătăcitoare și

atît de umană răscolind însingurarea codrilor și ascultînd buciumul tulnicelor ca pe o nostalgie nedefinită.

Putem cerceta tratate (așa cum a făcut și autorul poemului), putem descifra în interpretările contemporanilor, putem apela la cele nescrise, la cîntecele moșilor de care folclorul e plin, Avram Iancu — dincolo de fondul generos cunoscut — e altul pentru fiecare dintre noi, așa cum am stat de vorbă cu un om viu care s-a ridicat de la masă și de care tocmai adineaori ne-am despărțit.

Eroul nu e un cavaler în zale de gheață. Frunza se aburește de respirația lui. Poate că se mai află undeva în neguri acel trunchi de arbore cu două cioturi în formă de cruce pe care Iancu și-a desfăcut brațele cînd ultima clipă l-a supt în legendă și a dat alt chip al existenței.

Mircea Micu l-a înviat, plămădindu-l din propriile-i viziuni.

AUREL GURGHIANU
„Tribuna“, ianuarie 1978

„Rezonanțele poemului eroic «Avram Iancu» de Mircea Micu, transpus într-un triptic dramatic, reliefează în memoria spectatorului trei personaje memorabile: Avram Iancu, Pelaghia Roșu, și Ioan Doinașul, în trei interpretări remarcabile confirmîndu-ne că: lucrurile bune sînt totdeauna trei!“

NEGOIȚĂ IRIMIE
„Tribuna“, 19.I.1978

„Două bucurii și o nedumerire: Prima, că l-am văzut pe Avram Iancu din poemul dramatic al lui Mircea Micu pe scena Teatrului național din Cluj-Napoca. A doua, că l-am auzit pe un alt poet, înainte premierei, vorbindu-mi cu iluminată fervoare despre figura eroului:

Îți amintești Nichita Stănescu, ? « — Dacă n-aș fi venit, mărturisirea cu evlavie înfiorată poetul, n-aș fi fost vrednic de a mă înscrie în limba română. Am venit să mă închin lui Avram Iancu...» Cum să nu fi venit ? A-ți iubi patria și pe eroii săi e o fericire sacră. Patria nu este o realitate aleatorie și una opțională. Nu-i adevărat că România este o țară bogată. Nu ! România nu este o țară bogată... România este o țară miraculoasă“. Nedumerirea a fost aceea că la un moment dat, în spectacol, Avram Iancu, primind o palmă, de la un gealat imperial, se îmburdă la pământ, de parcă n-ar fi fost teluricul Avram Iancu. Nu. Avram Iancu este adevărat că a fost pălmuit de către un marțafoi aulic, dar nu s-a prăbușit, nici el și nici noi“.

TEOHARI MIHADAȘ

„Tribuna“, 19.I.1978

„Spectacolul de aleasă ținută al Naționalului clujean, Avram Iancu, are o multiplă semnificație. Este piesa de debut a unui nou dramaturg, dar scriitor încercat, având în urmă o activitate editorială de mai bine de 15 ani ca poet și prozator. Lucru nu lipsit de importanță întrucât piesa dovedește un simț al limbii care temperează lirismul prin naturalețe și oralitate, dând metaforei profunzimea și autenticitatea expresiei arhaice și populare.

Intuirea situației dramatice, a valorilor gestului și necesității faptei pe scenă decurge probabil din construcția epică în care s-a încercat Mircea Micu (romanul «Patima» în două volume, 1971—1974), experiență reflectată în structura secvențială a piesei. În orice caz, scriitorul se exprimă propriu teatral, dramatic, cu o structură compozițională sigură care ni-l recomandă imediat ca dramaturg. Că scriitorul este el însuși moț se vede din căldura piesei, căldură ce trece dincolo de patriotismul cel mai autentic spre zone de identificare și mândrie, transfor-

mind simbolurile generalizatoare, spre care aspiră piesa, în izvoare de dragoste și înțelegere, de omenie și durere.

Lirismul devine astfel un element dramatic, discursivitatea e ocolită prin punere în conflict. Scriitorul se ridică împotriva unui coșmar care a chinuit secole de-a rindul moșii și ardelenii asprindu-le viața, și o face dinăuntru, cu o revoltă acută, vie, profund și iremediabil resimțită.

Să ataci acest subiect, chiar dacă drag, după antecedente ilustre e o temeritate, dar Mircea Micu are el însuși ce să ne comunice nouă și o face într-un mod personal. (...) Un spectacol cum puține ne-a fost dat să vedem în ultima vreme, un spectacol aproape de inimă, răspunzând unor acute exigențe estetice.“

DOINA MODOLA
„Steaua“ nr. 2/1978

„Ca să-l înțelegi pe Avram Iancu trebuie să treci munții în Transilvania cu gânduri bune, într-o noapte de brad sau într-un asfințit vioriu, la Cluj-Napoca sub ninsoare și zbor de porumbei sub streșină de catedrală.

Și am tremurat cu toată ființa mea lângă sunetul dulce al unui poem dramatic ce ni-l readuce pe Iancu în inima gândului: adică în culcuș de soare sub lună. Și m-am bucurat ca în nopțile neasemuite, cînd rămîn, citeodată, și privesc de la fereastră venirea primăverii“

FĂNUȘ NEAGU
„Tribuna“, 19 ianuarie 1978

„Spectacolul realizat de Naționalul clujean cu poemul dramatic Avram Iancu, de Mircea Micu, este unul de excepție, prin atmosfera lirico-evocatoare. Regia și sce-

nografia spectacolului au concurat în bună măsură la reușita scenică a poemului.

Cum am spus și în altă parte, comandamentul revoluției romane e situat direct în cosmos, iar finalul în care eroul e înconjurat de umbrele tovarășilor de luptă căzuți, este demn să fie semnat de mari autori și regizori.

Cel mai emoționant fapt din spectacolul clujean este sfârșitul care-l găsește pe erou în picioare, contopit cu bradul vînjos, adînc ancorat în muntele măreț și veșnic“.

GHEORGHE PITUȚ

„Luceafărul“ 4 februarie 1978

„În mijlocul scenei se află plantat un trunchi masiv de copac asemănător unui fragment de columnă romană. Din acest trunchi sau, mai bine zis, de pe această columnă se desprinde la un moment dat, așa cum de pe spirala Columnei lui Traian s-ar desprinde Decebal, silueta ca de flacără tăcută a lui Avram Iancu. Iată prima scenă a piesei *Avram Iancu* de Mircea Micu reprezentată la Teatrul Național din Cluj-Napoca. Am început cu această imagine deoarece ea este aceea care dă «tonul întregului spectacol». Rar se poate întâmpla ca un spectacol de teatru (și mai ales de debut pentru autorul textului) să poată fi discutat din punct de vedere al limbajului scenografic și regizoral care implică firesc pe cel textual și actoricesc. Aici, în cazul piesei lui Mircea Micu — excelentă ca intuiție și formulă uneori lirică a unui destin — se comunică de la primele replici și de la prima receptare vizuală a subiectului, unitate aproape perfectă dintre textul piesei și regia și scenografia ei. Atît regizorul Dan Alexandrescu, cît și scenograful Matcaboji au găsit corespondențele spectacolice cele mai adecvate pentru comunicarea piesei

lui Mircea Micu. Ca și replicile și conflictul acesteia, în cea mai mare parte inedite ca viziune istorică și dramaturgică, regia și scenografia adaugă și ele o expresivitate în plus spectacolului, întăresc într-un mod foarte modern simbolistica și semnificația acestuia.

Columna în jurul căreia se desfășoară întreaga acțiune a piesei este o columnă pe care se sprijină acoperișurile caselor țărănești din Munții Apuseni, se sprijină cerul acestora. (...) Avram Iancu este, în viziunea lui Mircea Micu, un cărturar care își asumă responsabilitatea revoluționară a istoriei. El nu se naște dintr-o dată revoluționar el ajunge la această calitate, această ultimă cale de eliberare a istoriei din chingile ei feudale, după ce parcurge o golgotă a tuturor încercărilor. Piesa lui Micu încearcă aici, — e drept, în subtext — o descifrare mai dinlăuntru a eroului a mecanismului său interior, a raportului dintre individ și istorie, dintre biografie și eveniment.

Avocatul Avram Iancu descoperă că știința de carte, cum se exprimă moșii săi, nu este suficientă pentru cîștigarea drepturilor istorice ale neamului său. În schimb, moșii săi cred orbește în puterea cărții, (aici, probabil cartea nescrisă a neamului) în ceea ce ei numesc om cu carte, dar știu că drepturile în monarhia bicefală se impun prin răscoală și revoluție (...). Iată de ce Columna imaginată pe scenă reprezintă unitatea tuturor aspirațiilor istorice ale poporului de pe aceste pămînturi. Iată de ce Avram Iancu, reprezintă, la un moment dat, ideea de Columnă în istoria modernă a Revoluției de la 1848.“

M. N. RUSU

„Viața studențească“, 22.III.1978

„Poetul, prozatorul, umoristul Mircea Micu debutează, la 40 de ani, în teatru printr-un frumos poem dra-

matic închinat unuia dintre eroii epopeii naționale Avram Iancu. Materia istorică e, în genere, cea cunoscută, unele episoade figurînd și în opera lui Blaga, sau în cea a lui Camil Petrescu, — cînd sînt cuprinse evenimentele revoluției pașoptiste în Ardeal — ori în scrieri mai recente, cum ar fi piesa lui Alexandru Voitin. Dar în noua lucrare nu aspectul documentar e precumpănit; vuietul bătăliei e în fundal, tălăzuirea uriașelor mulțimi, războiul surd al diplomațiilor sînt doar evocate, în tonuri vătuite. Meditația tragică a eroului e cea care se impune, spiritul său mesianic fiind contrariat de violentele nedreptăți ce au a suferi românii ardeleni, idealul său de așezare agrestă, înțelegere și pace, în fond aspirația moșilor, cărora le e conducător, neputîndu-și afla împlinirea decît prin luptă. Sentimentul său revoluționar ardent se naște dintr-o idee fundamentală de drept legitim al poporului, așa cum zbuciumul neistovit al sufletului său vine din imposibilitatea de a evita in justițiile războiului impus, — printre care moartea celor apropiați e resimțită sfișietor, — apoi neînțelegerea celor ce par afirma același ideal, josnica trădare imperială.

Astfel că interiorizat, taciturn, inflexibil, răsucindu-se mereu în sine dar apărînd limpede în deciziile sale rezezi, lipsit de veșmînt romantic de înțeles profund de țăran tocmai pentru că ei regăsesc în el hotărîrile lor pietroase și aleanul sublimat în metaforă, Avram Iancu apare ca un erou liric excepțional fără nimb mitic. Expresia concentrată poetică a unei stări ardelenesti multiseculare, alcătuită din visare și răzvrătire ca într-o cumpănă ce-și rupe mereu și-și află din nou, neconținut, echilibrul. De aceea, înfrînt și deznădăjduit, eroul luptei pentru libertate națională și socială e totuși biruitor, prin ultima-i chemare, care e transmisă generațiilor ca un cîntec prelung de tulnice alergînd de la un pisc la altul și amplificîndu-și rezonanța în granitul muntelui și în vibrația pădurii. (...) E un merit real al spectacolului clujean că a

înfățișat-o chiar astfel, printr-o montare austeră, în care natura virilă a lirismului își găsește sprijin în formele ascuțite și, în același timp, în căldura lemnului, iar patosul epic, în panta scenică abruptă. Oamenii vin spre Iancu din adâncuri neștiute, urcă spre el, iar eroul parcă se contopește cu gorunul viguros al cărui nevăzut vîrf e în nori“.

VALENTIN SILVESTRU
„România literară“, 19 ianuarie 1978

„Zilele acestea am avut prilejul să asist la o premieră de excepție. Este vorba de piesa «Avram Iancu» a cunoscutului poet și prozator Mircea Micu pusă în scenă de către Dan Alecsandrescu la Teatrul Național din Cluj-Napoca.

Frumusețea și noblețea istorică a lui Avram Iancu a lăsat puternice urme, atît în literatura contemporană lui cît și în cea ulterioară. Personaj profund dramatic, revoluționar înflăcărat și luptător pentru drepturile cetățenești ale românilor în cadrul imperiului austro-ungar, Avram Iancu a inspirat în epocă un adînc respect pînă la mitologizarea portretului său. Erou shakesperian, așa ne apare el din piesele lui Lucian Blaga, așa ne apare din piesa recentă a lui Mircea Micu.

Dramă istorică în trei acte, piesa se declanșează cu un prim act în care se expune situația istorico-socială și se prezintă personajele, ca mai apoi, în următoarele două acte, să ne înflăcăram de mesaj și transfigurare.

Să sperăm că această piesă, gravă și importantă, reprezentînd unul dintre punctele de vîrf ale dramaturgiei noastre, va fi preluată și de alte teatre, astfel că publicul să se poată bucura de ea.

Să sperăm, de asemenea, că acest succes de excepție, îl va încuraja pe autor, pe Mircea Micu, să-și încerce din

noua pana în acest domeniu al dramei istorice, în care teatrul nostru nu și-a dat încă întreaga lui măsură”.

NICHITA STĂNESCU
„Luceafărul”, feb. 1978

„Debutînd, Mircea Micu propun dramaturgiei actuale nu un Avram Iancu însurat de propriul său eroism, și nici un personaj conștient de limitele clasei căreia îi aparține. «Avrămușul» lui Mircea Micu este un viteaz conducător înconjurat de eroi. În galeria de eroi ce îl au în mijlocul lor pe Avram Iancu, stă, credem, puterea piesei lui Mircea Micu. (...) Ceea ce ne-a impresionat plăcut în tentativa lui Mircea Micu este acea răbufnire naturală, de izvor a umorului din situațiile create, comicul avînd harul de a umaniza substanța piesei, de-a-i da viabilitate

PAUL TUTUNGIU
„Teatru” nr. 2/1978

„Fără a evita aura de legendă eroul este totuși — în viziunea lui Mircea Micu — în primul rînd o conștiință lucidă, torturată de condiția tragică a neamului său oropsit, prins în cleștele contradicțiilor istorice cunoscute. Drama nu subliniază elementele romantice — deși ele se află în însăși textura biografică — preferîndu-le dezbaterea istorico-socială, filozofică, morală, politică, în situații repezi, cu o dinamică a desfășurării faptelor, conflictului, alternînd cu momente reflexive de poezie. Un sentiment de comuniune cu istoria, cosmicul, erosul străbate partitura acestui poem, ilustrat de cîteva personaje cu vigoarea unei retorici sobre. Cu atît mai emoționantă, cu cît interpretarea scenică — evitînd melodramaticul — păstrează

ritmurile și echilibrul modernității. Spectacolul clujean, în regia exigentă și cu fericite rezolvări scenice al lui Dan Alecsandrescu, s-a reliefat, în primul rând, prin jocul matur, concentrat dramatic al înzestratului actor Emilian Belcin care ne-a oferit un Avram Iancu, rînd pe rînd învăpăiat, lucid, amar, visător, tragic, arzînd pe rugul credinței sale“.

MIRCEA ZACIU

„Tribuna României“, 15.III.1978